

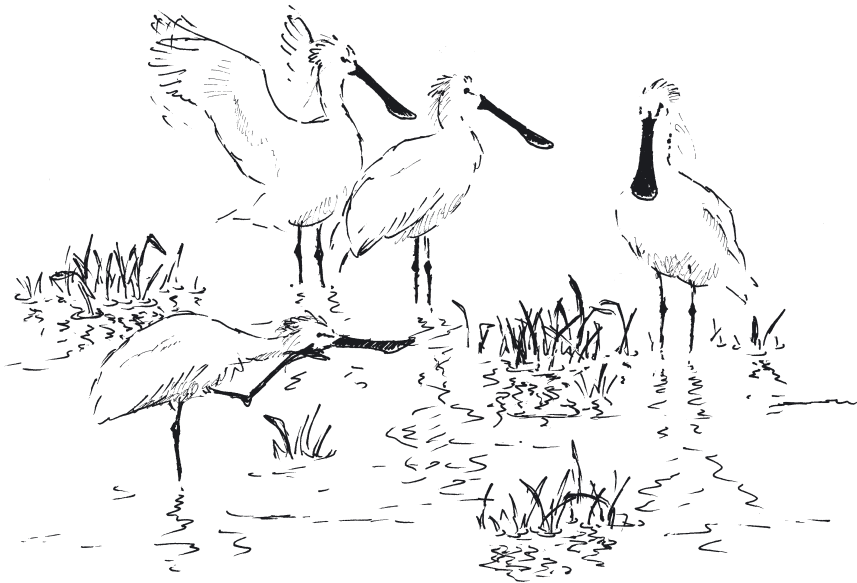
Fugle i Danmark 2003

Årsrapport over observationer

Redigeret af PETER LANGE

(With a summary in English: *The Danish Bird Report 2003*)

Meddelelse nr 32 fra Rapportgruppen

Vignetter af Mathias H. Glavind.

Dette er den 27. årsrapport fra Rapportgruppen, hvori en række udvalgte fuglearter og underarters forekomst i Danmark præsenteres. Denne gang omtales i alt 117 arter/racer, samt yderligere 10 rovfuglearter i tabeller over trækket på en række velbesøgte træksteder. En række arter, som normalt ville optræde i årsrapporten, er grundigt behandlet i midtvejsrapporten fra DOFs Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY – se Grell et al. 2004), og udelades derfor af denne årsrapport. Rapportgruppen er opmærksom på det upraktiske i denne opdeling, som betyder at læseren for at danne sig det fulde overblik over

de mere fåtallige fugles forekomst i landet skal slå op mindst to forskellige steder. Opdelingen skyldes bl.a. mangel på arbejdskraft i Rapportgruppen samt det faktum, at ikke alle data, der indsamles af DATSYs arts koordinatore, indtastes i DOFbasen og dermed gøres tilgængelig for Rapportgruppen.

Rapportgruppens vigtigste kilde er DOFbasen. For 2003 findes ikke mindre end 362 015 poster i DOFbasen, indtastet af 833 observatører, hvilket i sig selv er et unikt grundmateriale til belysning af fuglenes forekomst i Danmark. DOFbasen anvendes nu af det overvejende flertal af aktive fugle-

kiggere i næsten alle regioner, hvilket har betydet, at mængden af supplerende oplysninger, som Rapportgruppen har været i stand til at finde via andre kilder (lokale hjemmesider o.lign.), efterhånden er ret lille. Desværre kniber det stadig i flere områder med at få foretaget en lokal bearbejdning af det store kildemateriale, således har kun 5 ud af i alt 10 rapportområder udgivet lokalrapporter for 2003. Dette har medført et stort ekstra arbejde for Rapportgruppen, idet vi for halvdelen af rapportområderne har måttet udføre den kvalitetssikring af data, som normalt foretages af de lokale rapportgrupper. Fra Rapportgruppen skal der her lyde en opfordring til DOFs lokalafdelinger om at prioritere arbejdet med at få udgivet lokalrapporter. Disse er fortsat det eneste sted, hvor man kan skabe overblik over de mange tusinde observationer i DOFbasen, og de giver uden tvivl inspiration til mange feltornitologer.

Rapportgruppen opfordrer alle aktive feltornitologer til at bidrage til indsamlingen af data ved at indsende deres observationer via DOFbasen. På hjemmesiden www.dofbasen.dk kan man finde vejledning og direkte indtaste sine iagttagelser. Har man mange iagttagelser, bør man anvende dofbaseprogrammet, som er et webinterface til www.dofbasen.dk, hvori data kan indtastes og bearbejdes. Som minimum opfordrer vi til, at alle fund af arterne på Rapportgruppens liste (se nedenfor) indtastes. Rapportgruppen opfordrer de lokale rapportgrupper til at indtaste de data, de modtager på anden vis, i DOFbasen.

Fugleåret 2003

2003 blev rekordår for Islom, Sorthalset Lappedykker (ynglepar), Sølvhejre, Skestork, Indisk Gås, Bramgås (ynglepar), Havørn, Engsnarre, Trane (ynglepar), Storkjove, Sorthovedet Måge, Middelhavssølvmåge, Bjergpiber og Hvidbrynet Løvsanger. Forekomsten af yderligere mindst 22 arter var klart over middel, og for flere af arterne tæt på rekord. Det formodes, at den flittige brug af DOFbasen, og dermed den stærkt øgede mængde af tilgængelige observationer, er en af årsagerne til fremgangen.

Men der findes også arter på listen, hvis bestande reelt er i fremgang, f.eks. Skestork, Bramgås og Havørn, ligesom de fleste invasive arter findes på listen over arter i fremgang. Det gælder f.eks. Sort Svane, Indisk Gås og Nilgås, og desværre kunne vi i 2003 konstatere, at den Amerikanske Skarveand igen optrådte talrigt i landet. Flere havfugle havde store forekomster i 2003, det gælder bl.a.

lommerne, Alm. Skråpe og Storkjove. Blandt de arter, der blev registreret i antal langt under middel i 2003, skal nævnes Odinshane, Mellemkjove, Vendehals og Rødstrubet Piber. Lille Kjove, Hvidvinget Måge, Gråmåge og Karmindompap havde deciderede bundår.

Ifølge DOFbasen blev der i alt registreret 416 arter og underarter af fugle i Danmark i 2003. Af disse var der 59 på SUs liste (se Klein et al. 2003), og 12 andre var arter, der regnes som undsluppet fra fangenskab og ude af stand til at etablere fritlevende bestande i Danmark. Arter fra disse to grupper omtales ikke i årsrapporten.

Vejret 2003 var gennemgående varmt, solrigt og ret tørt. Middelttemperaturen var over middel i de fleste af årets måneder (www.dmi.dk).

Artslisten

Rapportgruppens artsliste revideres jævnligt under hensyntagen til forhold som arternes hyppighed i landet, omfanget af det indsamlede materiale, samt gruppens disponible arbejdskraft. Listen over arter, der behandles i denne årsrapport, er i forhold til den seneste årsrapport (Lange 2004) forlænget med en række rylearter, hvis status er ukendt eller hvor bestanden formodes at være i tilbagegang; ligeledes tilføjet er den invasive art Sort Svane. Endvidere er ynglefund af Sangsvane tilføjet pga. artens nyindvandring som ynglende i landet. Arter, der tages af SU-listen (se Klein et al. 2003), optages automatisk på rapportgruppens liste. For 2003 gælder det Hvidvinget Terne, og yderligere justeringer fremgår af det følgende afsnit. For en række rovfuglearter omtales kun trækket på de vigtigste træklokaliteter: Hvæpsevåge, Spurvehøg, Duehøg, Musvåge, Fjeldvåge, Rød Glente, Blå Kærhøg, Hede- og Fiskeørn, Dværgfalk.

De arter, som DOFs arbejdsgruppe for truede og sjældne ynglefugle (DATSY) overvåger, figurerer fortsat på rapportgruppens artsliste. I en del tilfælde har vi valgt at lade disse arter udgå af årsrapporten, og for ynglefremkomster af de øvrige DATSY-arter henvises til Grell et al. (2004). Det skal dog understreges, at arterne fortsat optræder på Rapportgruppens liste, og alle fund af de pågældende arter bør indsendes til rapportgrupperne.

Del skal også nævnes, at der på listen findes arter, for hvilke alle fund bedes indberettet til Rapportgruppen, men hvor man kun med års mellemrum kan forvente at finde en bearbejdning i årsrapporten. Disse arter er mærket med * i listen herunder.

Rapportgruppens liste over arter og underarter, for hvilke rapportgrupperne indsamler alle fund, er som følger. Bogstavkodernes betydning er: D DATSY-art, S sommerforekomster, T træk på vigtigste lokaliteter, Y yngleforekomster.

Islom, Hvidnæbbet Lom, Nordisk Lappedykker (D), Sorthalset Lappedykker, Mallemuk (D,Y), Sule*, Sodfarvet Skråpe, Almindelig Skråpe, Lille Stormsvale, Stor Stormsvale, Rørdrum*, Silkehejre, Sølvhejre, Sort Stork (D) Hvid Stork (D), Skestork (D), alle flamingoer, Sort Svane, Pibesvane*, Sangsvane (D,Y), Tundrasædgås, Grønlandsk Blisgås, Dværgegås, Indisk Gås, Sne-gås, Canadagås (Y), Bramgås (D,Y), Lysbuget Knortegås, Rødhalsed Gås, Nilgås, Rustand, Pibeand (D,Y), Amerikansk Krikand, Knarand*, Atlingand*, Rødhovedet And (D), Bjergand (S,Y), Kongeederfugl, Stellersand, Hvinand (Y), Stor Skallesluger (D,S,Y), Amerikansk Skarveand, Hvepsevåge (T), Sort Glente, Rød Glente (D), Havørn (D), Rørhøg (T), Blå Kærhøg (D,T,Y), Hedehøg (D), Duehøg (T), Spurvehøg (T), Musvåge (T), Fjeldvåge (T), Kongeørn (D), Fiskeørn (D,T,Y), Tårnfalk (T), Aftenfalk, Dværgfalk, Lærkefalk (D), Vandrefalk (D), Urfugl (D), Vagtel (D), Plettet Rørvagtel (D), Engsnarre (D), Trane (D,Y), Lille Præstekrave, Hvidbrystet Præstekrave (D), Pomeransfugl, Hjejle (D,Y), Islandsk Ryle, Dværgryle, Temmincksryle, Krumnæbbet Ryle, Sortgrå Ryle, Kærløber, Tredækker, Islandsk Stor Kobbersneppe, Stor Kobbersneppe (Y)*, Tinksmid (D,Y), Svaleklire (D,Y), Mudderklire (Y), Stenvender (D,Y), Odinsbane, Thorshane, Mellemkjove, Lille Kjove, Storkjove, Stormmåge (Y)*, Sorthovedet Måge (D), Dværgmåge (D,Y), Sabinemåge, Middelhavsmåge, Steppemåge, Hvidvinget Måge, Gråmåge, Ride (Y), Sandterne (D), Rovterne, Splitterne (Y)*, Dværgterne (D), Sortterne (D,Y), Hvidvinget Terne, Lomvie (Y), Alk (Y), Tejst (Y), Lunde, Turteldue (D), Slørugle (D), Stor Hornugle (D), Kirkeugle (D), Mosehornugle (D,Y), Perleugle (D), Natravn, Isfugl, Biæder (D), Hærfugl, Vendehals (D), Sortspætte*, Lille Flagspætte (D), Toplærke (D), Storpiber, Markpiber (D), Rødstrubet Piber, Bjergpiber, Skærpiber (Y), Gulhovedet Gul Vipstjert, Sorttrygget Hvid Vipstjert, Vandstær (D,Y), Nordlig Blåhals, Sydlig Blåhals (D), Sortstrubet Bynkefugl (D), Ringdrossel (S,Y), Vindrossel (S,Y), Flodsanger, Savisanger (D), Drosselrørsanger (D), Høgesanger (D), Lundsanger, Fuglekongesanger,

Hvidbrynet Løvsanger, Sibirisk Gransanger, Rødtoppet Fuglekonge (D), Lille Fluesnapper, Hvidhalset Fluesnapper, Skægmejse, Fyrremejse (D), Korttået Træløber (kun NJ, RK, S, LF, M og B), Pungmejse, Pirol (D), Stor Tornskade (D,Y), Nøddekrige (D), Kvækerfinke (S,Y), Gulirisk (D), Bjergirisk (S,Y), Hvidsiskan, Hvidvinget Korsnæb, Stor Korsnæb, Karmindompap, Laplandsværbling*, Hortulan (S,Y).

Forfattere og bearbejdere

Rapportens forfattere og bearbejdere er: Carsten Andersen (finker-værlinger), Per B. Baden (lærker-pibere), Keld Bakken (gæs), René Christensen (måger, ternere, alkefugle), Jannik Hansen (duerskrigefugle, ryler), Ole Jensen (Nøddekrige), Peter Lange (flamingoer, ænder, hønsefugle, Trane, kjover, droser, sangere, indledende afsnit), Rasmus Bøgeskov Larsen (hejrer, Odinsbane, Thorshane, mejser, Pirol, Stor Tornskade), Leif Novrup (Vendehals), Hans Pinstrup (storke og Skestork, rovfugle, ugler, vipstjerter), Allan Kjær Villesen (lommer-havfugle), Egon Østergaard (præstekraver, Pomeransfugl).

Materiale

Rapportgruppen har udarbejdet årsrapporter siden 1970. Fra og med 1978 er rapporterne udarbejdet efter stort set samme retningslinjer, og hovedsageligt baseret på samme kilder, som nærværende rapport. Grundlaget for rapporten er fortrinsvis DOFs lokalrapporter samt fuglestationsvirksomheden og de rutinemæssige trækobservationer ved en række træksteder.

Der er udgivet fgl. lokalrapporter for 2003: Fugle og Dyr i Nordjylland 2003, Ringkøbing Amt årsrapport 2003 (Sandeviften 2/2004), Fugle i Århus Amt 2003, Årsrapport Fyn 2003 (Havrevimpfen 2/2004), og Fugle i Bornholms Amt 2003. Rådata eller manuskriptudkast til lokalrapporterne er modtaget fra Rørvig Fuglestation v. Knud Erik Strange og fra Christiansø Feltstation v. Peter Lyngs. Endvidere er der søgt data på www.dof-basen.dk, og materialet fra Vejle Amt, Ribe Amt og Sønderjyllands Amt samt det meste af Sjælland er udelukkende hentet herfra, bortset fra en eftersøgning i rubrikken *Siden sidst i Fugle i Felten*. Materialet fra Storstrøms Amt (Lolland-Falster) og Ribe Amt er hentet fra lokalafdelingernes hjemmesider samt fra dofbasen.

Det skal her præciseres, at det ikke er muligt for årsrapportens medarbejdere at gennemgå de mange hjemmesider på internettet, hvor der of-

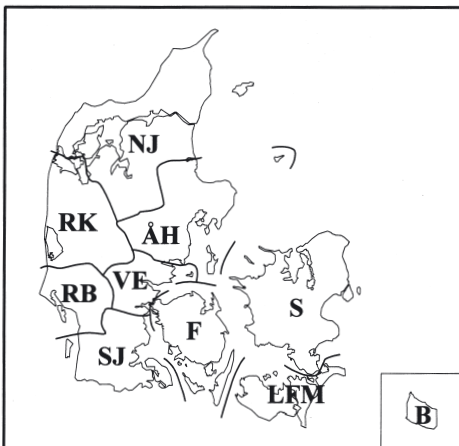
fentliggøres aktuelle observationer. Oplysninger herfra er for det meste kun medtaget i det omfang, de lokale rapportgrupper har indsamlet dem, eller hvor observatøren også har indsendt sine iagttagelser direkte til den lokale rapportgruppe eller har brugt DOFbasen. Det er overladt til årsrapportens skribenter selv at afgøre, om de vil eftersøge observationer af deres arter på andre hjemmesider end www.dofbasen.dk.

Fuglestationsvirksomhed og rutinemæssige trækobservationer på en række lokaliteter har bidraget med et stort materiale, i de fleste tilfælde via de lokale rapporter: Skagen (Skagen lokalgruppe) (NJ), Vejlerne (Økologisk Feltstation, Danmarks Miljøundersøgelser (DMU)) (NJ), Tipperne (DMU) (RK), Blåvand (Blåvand Fuglestation (DOF)) (RB), Sydlangeland (Keldsnor Fug-

lestation v. DOF Fyn), Rørvig Fuglestation, Kongelunden (Kongelundens Fuglestation v. Preben Berg), Gedser Fuglestation (LF) og Christiansø Feltstation v. Peter Lyngs. Endelig er supplerende materiale indkommet fra Storkegruppen (DOF), Fugle i Felten, samt DOFs lokalblade.

Det skal påpeges at regionsforkortelserne (eksempelvis (NJ) for Nordjylland) i artsgennemgangen ikke skal opfattes som henvisninger til lokalrapporter, men kun som geografiske oplysninger.

Tak til Kaj Kampp for hjælp under udarbejdelsen af rapporten. Tak til Timme Nyegaard for hjælp med udfærdigelsen af kort. En *stor* tak til de mange, der har indsendt deres oplysninger til lokalrapporter og via www.dofbasen.dk m.m., samt til observatørerne på fuglestationer o.lign. Uden dem var denne rapport ikke blevet til.

Regionsinddelingen anvendt i denne artikel.
Geographical regions of Denmark used in this report.

Artsgennemgang

Islom *Gavia immer*

Årets total blev på 74 fugle fordelt på 26 lokaliteter. Det er den suverænt største årtotal hidtil, klart større end den næststørste fra 1999 (44). Gennemsnittet for 1991-2002 er 35.

Nordjylland (primært Skagen) havde 66% af fuglene og oplevede mere end en fordobling i forhold til de hidtil største forekomster her. Sjælland havde den næststørste årtotal nogensinde. Aldersfordelingen var 39 ad., 15 imm. og 20 ubestemte.

I første halvår blev der set 54 fugle, hvoraf de første var 12/1 1 Hvide Sande (RK), 15-16/2 1 Agger Tange (NJ), og 21/4 2 Spodsbjerg (S) og 1 Korshage (S). Ved Skagen sås hele 38 fugle i perioden 24/4-5/6; bedste dage var 5/5 4, 12/5

5, 15/5 5, 16/5 5 og 17/5 4. Gilleleje (S) havde to fugle, 4/5 1 og 5/5 1. Ved Kronborg/Helsingør (S) sås 4/5-26/5 5 fugle. Desuden 8/5 1 Anholt Nordstrand (ÅH), 19/5 1 Stavøre på Helgenæs (ÅH), 21/5 1 Tontofte Nakke (SJ) og 27/5-1/6 1 Korshage (S).

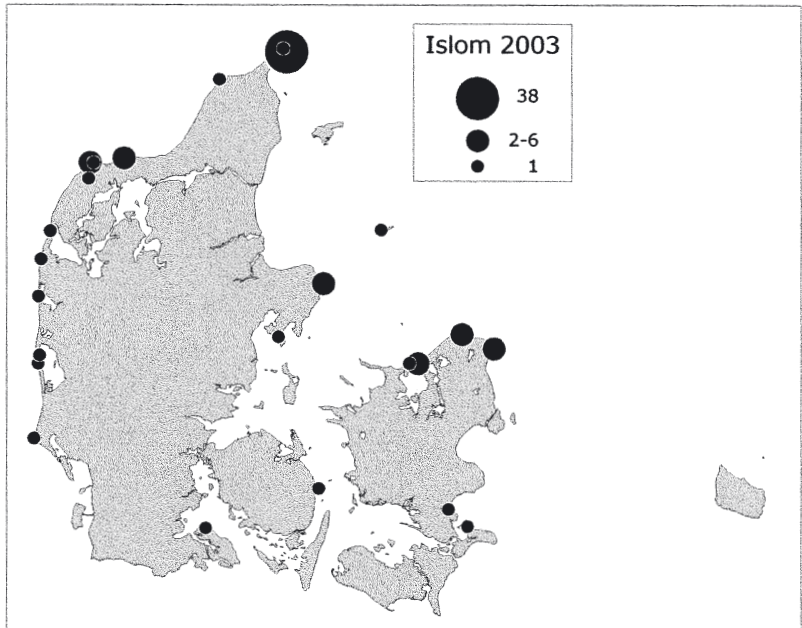
Andet halvårs 20 fugle var 9/9 1 Feddet (S), 19/9 1 1K Ulvshale Nordstrand (LFM), 20/9 1 Knudshoved Færgehavn (F), samt 12 fugle i perioden 12/10-19/12 langs Jyllands vestkyst fra Hirtshals (NJ) i nord til Blåvands Huk (RB) i syd, flest 15/12 3 2K Lild Strand (NJ). Desuden tre ved Fornæs (ÅH), 2/11 2 1K og 16/12 1 ad., og som årets sidste 30/12 1 Nors Sø (NJ) og 30-31/12 1 Nordstrand (NJ).

Regional fordeling af Islom og Hvidnæbbet Lom 2003.

Regional distribution of Great Northern Diver and White-billed Diver 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
Islom	49	4	1	5	0	1	1	12	1	0	74
Hvidnæbbet Lom	8	3	0	1	0	0	0	4	0	4	20

Islom 2003. *Great Northern Diver* 2003.

Hvidnæbbet Lom *Gavia adamsii*

Der blev set 20 fugle. Det er den tredjestørste årstotal hidtil, kun overgået af 1991 (35) og 1993 (22); gennemsnittet for 1991-2002 er 16. I første halvår registreredes 14 fugle: 16/1 1 2K Rågeleje (S), 25/1 1 2K Saltuna-Randkløve Skår (B), 5/2 1 Nørresand (B), 6/4 1 2K Husby Klit (RK), 15/4 1 2K Spodsbjerg (S), 24/4 1 ad. Hammerodde (B), 26/4 1 2K Dueodde (B), samt i perioden 13/4-4/6 7 fugle (3 ad. og 4 2K) ved Skagen (NJ). I andet halvår blev der set 6 fugle: 10/10 1 ad. Vejlby Klit (RK), 11/10 1 ad. Korshage (S), 12/10 1 imm. Issehoved (ÅH), 25/10 1 ad. Lyngvig Fyr (RK), 26/10 1 ad. Grenen (NJ) og 22/11 1 imm. Gilbjerg Hoved (S).

Nordisk Lappedykker *Podiceps auritus*

Renset for oplagte gengangere blev der noteret 143 fugle i 2003, lidt over normalen. For 1977-2002 er gennemsnittet 112. Mest markant var et stort antal fugle i Sønderjylland, for andet år i træk, men også Lolland-Falster-Møn lå over gennemsnittet.

I første halvår sås 81 fugle; største forekomster var 21/4 4 Kraneled (LFM), 22/4 4 Lund Fjord (NJ) og 28/4 4 Tryggelev Nor (F). Fra yngletiden et fund af hvad der kunne være lokale ynglefugle: 18/7-6/8 mange iagttagelser af op til 4 fugle (2 ad. og 2 1K) Lønnerup Fjord (NJ). I andet halvår sås 62 fugle, hvoraf den første var 30/7 1 Holtemmen (NJ); de største forekomster var 25/10 5 Nors Sø (NJ), 22/11 4 Øster Hedekrog (ÅH) og 24/11 5 Lakolk Strand (SJ).

Sorthalset Lappedykker *Podiceps nigricollis* (yngleforekomster)

Landsbestanden vurderedes til max. 321 ynglepar., hvilket er den største registrerede bestand

hidtil. For andet år i træk var der fremgang, dog var antallet af sikre ynglepar med konstateret ynglesucces eller redbygning lavere end i 2002. Gennemsnittet for årene 1988-2002 har været 259 par.

I Århus Amt var der en tilbagegang på ca 27% i forhold til 2002, idet de foregående års fremgang i Søhøjlandet ikke kunne fastholdes – der blev kun registreret 1-11 ynglepar (alle i Julsø) mod 68-93 i 2002 og 40 i 2001. Den eneste store ynglelokalitet i amtet var den naturgenoprettede Årslev Engsø med 46-86 par; i denne første ynglesæson virkede søen som en magnet på arten og tiltrak bl.a. alle ynglefuglene fra Brabrand Sø.

I Ringkøbing Amt var der en fremgang på 25% i forhold til 2002; dette skyldtes Skjern Enge, der i områdets tredje sæson gik frem til 38-54 par og havde en pæn ungeproduktion (op til 29 1K optalt). Ved Vest Stadil Fjord var der næsten status quo i forhold til 2002, 13-28 par og fortsat næsten ingen unger.

I Nordjylland var der en fremgang på hele 136% efter 4 år med tilbagegang; det skyldes alene fremgang i Vejlerne, 39 par mod 10-11 par i 2002, idet der for tiden ikke findes andre større ynglelokaliteter i regionen. I Sydøstjylland har to nyoprettede søer tiltrukket arten, Ejsbøl Sø (SJ) med 8-10 par (hvoraf 8 par sås med tilsammen 11 unger) og Ødis Sø (VE) med 2-15 par (mindst 3 unger set).

På øerne var der samlet set status quo i forhold til 2002. I Nielstrup Sø (S) var der med 0-15 par tale om nogen tilbagegang, og der savnes oplysninger om ynglesucces. Arten synes nu at være veletableret i Sundet, Fåborg (F) (5 par for andet år i træk, og 6 unger). Desuden var der på Sjælland en række små ynglelokaliteter, og ved Maribosøerne (LFM) tydede observationer på 0-4 par.

Regional fordeling af Nordisk Lappedykker 2003.

Regional distribution of Horned Grebe 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
33	1	4	12	10	16	11	22	18	16	143

Regional fordeling af Sorthalset Lappedykker (ynglepar) 2003.

Regional distribution of breeding pairs of Black-necked Grebe 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
41-52	51-90	2-5	55-110	2-14	8-10	5-8	3-27	0-4	0	maks. 321

Sodfarvet Skråpe *Puffinus griseus*

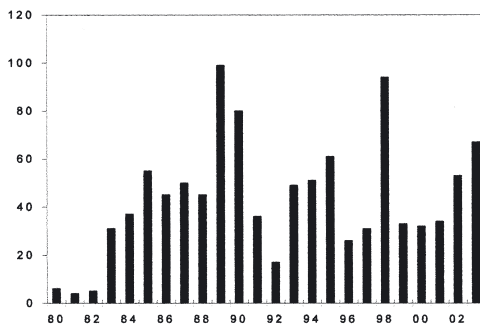
Der blev set 78 fugle, så efter den meget store forekomst i 2002 kom vi tilbage til det samme lave niveau som i 1999-2001. Gennemsnittet for 1977-2002 er 167. Noget usædvanligt blev flest fugle set ved Nordsjællands kyst, men det samme var dog tilfældet også i 1999.

Der en enkelt vinteriagttagelse i første halvår, 16/1 1 Gilbjerg Hoved (S) – typisk for årstiden en iagttagelse inde i Kattegat. Herefter sås arten ikke før 13/8, 1 Nørre Lyngvig (RK). I perioden 13/8-31/8 sås i alt 16, flest 31/8 8 Nørre Lyngvig (RK). I september sås kun 11, heraf 9 i perioden 19/9-27/9. Årets forekomster kulminerede 4/10-12/10 med 47 fugle, heraf 11/10 19 Korshage (S) (en række observationer langs Nordsjællands kyst gælder formodentlig samme fugle, bl.a. 13 Kikhavn (S) og 16 Gilbjerg Hoved (S)). Desuden 11/10 4 Lild Strand (NJ) og formodentlig samme 4 Hamborg (NJ). Årets sidste var 14/12 1 Gilbjerg Hoved (S).

Almindelig Skråpe *Puffinus puffinus*

Årets total blev på 67 fugle, det fjerdehøjeste antal siden 1980 og noget over gennemsnittet på 42 for 1980-2002.

Forekomsterne var ligesom i 2002 koncentreret til Nordvestjylland, men ellers bemærkedes især de usædvanlig mange fugle ved Nordsjællands kyst, hvor der normalt bliver set omkring 2 fugle om året. Årets første fugle var 19/6 2 Nørre Lyngvig (RK), hvilket er relativt sent. I perioden 19/6-25/6 noteredes 25 fugle, med 20/6 7 Lild Strand (NJ) og 6 Ejstrup Strand (NJ) som de største tal. 21/6 kunne 3 fugle ses ved 6 lokaliteter på Nordsjællands kyst fra Gilbjerg Hoved (S) til Korshage (S). I juli sås kun enkelte fugle. Forekomsterne toppede 14/8-31/8 med 32 fugle – flest 15/8 11 Roshage (NJ), 23/8 6 Ørhage (NJ) og 3 Korshage (S). I september sås kun 2 fugle, og i oktober 4, heraf årets sidste 12/10 1 Lild Strand (NJ).

Almindelig Skråpe 1980-2003.
Manx Shearwater, 1980-2003.

Lille Stormsvalde *Hydrobates pelagicus*

Der blev set 5 fugle, det største antal i 5 år: 15/8 1 Gilbjerg Hoved (S), 24/9 1 Gilbjerg Hoved (S), 25/9 1 Horns Rev (RB), 27/9 1 Grenen (NJ) og 21/11 1 Nordsøen ud for Vadehavet (SJ).

Stor Stormsvalde *Oceanodroma leucorhoa*

Der blev set 59 fugle, hvilket er et middelstort antal. Gennemsnittet for 1977-2003 er noget højere (82) i kraft af de meget store forekomster i 1988, 1989 og 1997. Noget usædvanligt sås flest fugle i Nordjylland, idet antallet normalt stiger ned langs vestkysten mod Blåvands Huk.

Årets første fugle sås 23/8, 1 Ørhage (NJ) og 1 Nørre Lyngvig (RK). Herefter sås ingen før sidste halvdel af september, hvor der i perioden 18-27/9 observeredes 35 fugle mellem Skagen og Blåvands Huk, med 21/9 5 Blåvands Huk (RB) og 27/9 12 Roshage (NJ) som de største forekomster. Kun en enkelt fugl nåede Sjælland i denne periode. Herefter var der igen en pause frem til 9-11/10, hvor der sås 19 fugle, flest 10/10 8 Nørre Lyngvig (RK) og 11/10 4 Blåvands Huk (RB). Ved Nørre Lyngvig blev en af fuglene ædt af en Storkjove, og en an-

Regional fordeling af Sodfarvet Skråpe (1), Almindelig Skråpe (2) og Stor Stormsvalde (3) 2003.

Regional distribution of Sooty Shearwater (1), Manx Shearwater (2) and Leach's Storm-petrel (3) 2003.

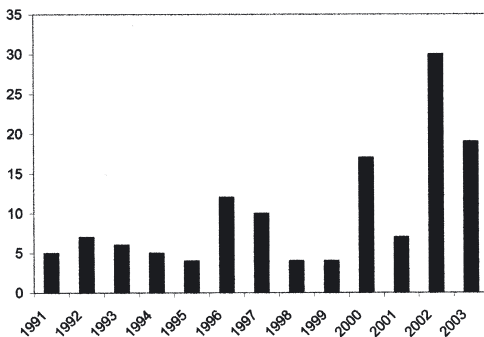
	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1)	24	17	7	1	1	0	2	26	0	0	78
2)	49	5	1	1	0	0	0	11	0	0	67
3)	22	14	16	0	0	2	0	5	0	0	59

den sås trække over heden 300 m inde over land. Den 10/10 sås 2 fugle ved Margrethekog (SJ), den ene ved Vidåslusen og den anden inde over søen. Årets sidste – sene – fugle var 19/11 1 Ørhage (NJ) og 15/12 1 Kikhavn (S).

Silkehejre *Egretta garzetta*

Det er ved at blive normalt med mere end 10 hvide hejrer pr år (Silkehejre og Sølvhejre tilsammen). I 1991-1998 sås i gennemsnit 7 Silkehejrer og 3 Sølvhejrer pr år, sammenlignet med henholdsvis 17 og 14 i 1999-2003. I 2003 sås 19-21 Silkehejrer, mens der i rekordåret 2002 var set 29-42 eller endnu flere.

De fleste fugle blev set i det østlige Danmark, således 6-7 på Fyn og 4-5 på sjælland: 4/5 1 S Husby Strand (F), 5/5-16/5 2 Lakolk Strand (SJ) – hvoraf den ene blev på lokaliteten til 5/6, 8/5 1 Skjern Enge, 10-16/5 1 Saltholm (S) (blev 17/5 set Klydesøen (S)), 11/5 1 Grenen, Skagen (NJ), 11-12/5 1 Firtalsstrand, Odense Fjord (F), 12/5-5/6 1 Holløse Bredning (S), 18/5 2 Karlsmosen, Egeskov (F), 19/5 1 Ove Sø (NJ), 25/5 1 Vejlerne (NJ), 26/5 1 Vejlen, Tåsinge (F), 1/6 + 7/6 + 11-12/6 1 Snaremosø (F), 4/6 1 Ølungård Inddæmning (F), 13-14/6 1 Bøtø Nor (LFM), 22/6 1 Lidsø-Tjørnebjerg (LFM), 26/6-15/7 1 Vestamager (S), 5-12/7 1 Enehøje (LFM), 11/8 + 17/8 1 Klydesøen (S), 31/8-29/9 1 Selsø (S) og 4-8/10 1 Klydesøen.

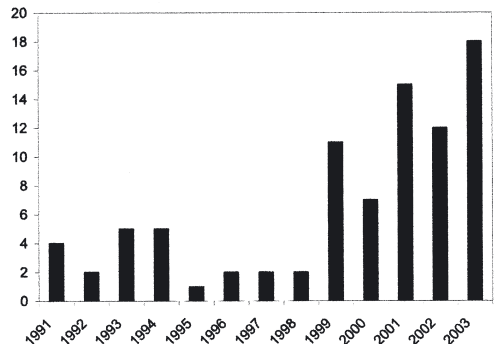
Silkehejre 1991-2003.
Little Egret 1991-2003.

Sølvhejre *Egretta alba*

Årets 18-20 Sølvhejrer var spredt godt ud over landet. To fund på Bornholm var henholdsvis øens andet og tredje nogensinde, men flest fugle blev set på tre andre øer, Lolland, Falster og Møn. De

fleste fugle sås kun en enkelt dag, men tre var stationære i nogle måneder i henholdsvis Vejlerne (NJ), Værnengene (RK) og Fladet (LFM).

Fundene i første halvår var 6/4 1 Udkæret (B), 12-13/4 1 Snaremosø (F), 15/4 1 Saksfjed Inddæmning (LFM), 1-4/5 1 Nørrestrand (VE), 4/5 1 Dalby Bugt (F), 4/5 1 Koster (LFM), 19/5 1 Grenen, Skagen (NJ), 23/5 1 Krasmosø (B), 25/5 1 Nyord (LFM), 29/5 1 Bøtø Nor (LFM), 31/5-30/7 1 Fladet, 31/5 1 Tipperne (RK) (også set 5/6-3/8 Værnengene (RK)), 13/6 1 Bøtø Nor, 14/6 1 Hanstedreservatet (NJ), 26/6-30/8 1 Vejlerne og 29/6 1 Vest Stadil Fjord (RK). I andet halvår 10/7 1 Snaremosø og Henninge Nor (F), 10/8 1 Søholt (LFM), 13/9 1 Korskro (RB) og 26/10 1 Ulvedybet (NJ).

Sølvhejre 1991-2003.
Great White Egret 1991-2003.

Sort Stork *Ciconia nigra*

Med en forekomst på ca 35 forskellige fugle var året klart bedre end 2002 (15 eks.) og på samme niveau som 2001 (37 eks.).

I første halvår sås ca 6 fugle, 1-2 på Sjælland og 5 i det nordlige Jylland. Den første var 16/4 1 NØ Skagen (NJ). Andet halvår bød på ca 30 fugle; der sås ingen i juli, men allerede i de første augustdage sås 3: 1/8 3 1K indtrækkende Voerså (NJ), 2/8 3 1K S Lille Vildmose (NJ), 2/8 3 1K SV Ebeltoft Færgehavn (ÅH) og 3/8 3 1K på trækforsøg Fakkebjerg (F) – uden tvivl den samme flok. Det blev indledningen til et efterår med mange iagttagelser. I området omkring Skjern Ås udløb (RK) sås 8-10/8 op til 7 fugle, og i dagene derefter sås ved flere lejligheder 4-6 fugle i området; én blev frem til 6/9. I Kvottrup Mose (ÅH) vest for Århus sås 1 1K i dagene 19-24/8. Årets sidste fund var 13/9 1 SSV Salten Langsø (ÅH).

Regional fordeling af Sort Stork i 2003.
Regional distribution of Black Stork 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
10	7+	0	9	1	0	4	1-2	3	0	35+

Regional fordeling af Hvid Stork i 2003. De samme storke kan optræde i flere amter. En stor del af de mange storke i Østdanmark (S og LFM) må utvivlsomt have været svenske projektstorke.

Regional distribution of White Stork 2003.

NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
20+	22	55+	13	6	34+	7	20+	34+	0	211+

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

I årets første måneder sås ca 5 storke: 4/1 +17/1 2 Borre Mose (LFM), 9/1 + 25/2 + 9/3 1 Ål (RK), 18/1 1 Højene (NJ), 29/1 + 1/2 1 Venslev Huse/Jægerspris Kommune (S) og 24/2 1 Brønderslev (NJ). De østdanske fugle formodes at stamme fra den svenske bestand, mens oprindelsen af de jyske fugle er ukendt. De første "normale" storke var 23/3 1 Tøndermarsken (SJ), 24/3 1 Høm Østermose (RB) og 27/3 + 29/3 1 Ribe (RB). I løbet af året sås i alt ca 200. Der sås enkelte store flokke: 23-24/4 7 Djursland (ÅH), 1/5 12 Kolindsund (ÅH), 6-7/6 9 Møn (LFM) og 13/7-1/8 10 Fjand/Bonnet (RK). Årets sidste var 21/8 1 Vilslev Enge (RB) og 6/9 1 Tøndermarsken (SJ) samt nogle sene (svenske) fugle på Sjælland: 28/9 3 SV Saltholm (S), 26/10 2 Hellebæk (S), 8/11 2 Høje-Tåstrup Kommune (S) og 10/11 2 Hove Ådal (S).

Af territoriale storke noteredes blot et par i Ribe (RB) samt to enlige fugle i Rudbøl (SJ) og Vegger (NJ) (Grell et al. 2004).

Skkestork *Platalea leucorodia*

Det samlede antal Skkestorke i Danmark i 2003 var mindst 90, hvilket er en markant fremgang i forhold til tidligere år. Årets første var 6-9/3 1 ad. Værnengene (RK), 11/3 1 Bygholm Vejle (NJ) og 12/3 5 Værnengene (RK). Også i resten af forårsperioden sås arten primært i det vestlige Jylland omkring Skjern Enge (RK) og på Værnengene (RK), men også i Vadehavet ved Lakolk på Rømø (RB), ved Kammerslusen (RB) og på Mandø (RB) samt i Limfjordsregionen, især Bygholm Vejle (NJ) og Ulvedybet (NJ). Kun enkelte fugle gæstede andre regioner: 24/4 1 Hartsø (SJ), 2/5 1 Helnæs Made (F), 9/5 1 Keldsnor (F) og 21/5 1 Mariager Fjord (ÅH). Efter endt ynglesæson blev der set store antal på de traditionelle lokaliteter, i

Bygholm Vejle (NJ) op til 58 (27/7), og på Skjern Enge/Værnengene (RK) op til 24 (12/8). Eneste større flok uden for dette område var 18/7 + 21/7 7 Margrethekog (SJ). Årets sidste var 20/9 6 Bygholm Vejle (NJ) og 22/9 1 Ulvshale (LFM). Årets ynglebestand talte 16 par på 3 lokaliteter (Grell et al. 2004).

Europæisk Flamingo *Phoenicopterus ruber roseus*

En flamingo der dukkede op 17-26/7 i Årslev Engesø (ÅH) og herefter 1-24/8 i Ulvedybet (NJ) bar ingen ringe, men rygtet vil vide at den var flygtet fra en ZOO i Vestjylland. Om det er samme fugl der senere dukkede op 9-15/10 i Vadehavet udfor Vr. Vedsted (RB) er uvist, i givet fald har den været usædvanlig dygtig til at gemme sig i den mellemlygende periode! Et fund af en flamingo uden raceangivelse 10/12 Emmerlev Klev (SJ) kan vel også være ovennævnte fugl!

Sort Svane *Cygnus atratus*

Undslupne fangenskabfugle ses efterhånden over hele Danmark med undtagelse af Bornholm. De optræder hele året med undtagelse af hårde isvintrere, hvor de trækker væk. I Vadehavet ses de sammen med Knopsvaner på fældepladserne.

Med i alt 49 fugle i 2003 kan man roligt konstatere, at antallet af Sort Svaner vokser. Derfor kan det heller ikke overraske, at arten har forsøgt at yngle i 2003, på Egholm ved Båge (F). Herudover blev arten set mellem 1/1 (Eskilsø (S)) og 29/5 (Sneum Engesø (RB)) i første halvår, og mellem 6/9 (4 Kongeåslusen (RB)) og 17/12 (1 Legind Vejle (NJ)) i andet halvår. Hertil kommer 14 oversomrende fugle, incl. årets største flok (25/7 5 Forland Roborghus (RB)), hvoraf de 4 vel var identiske med fuglene ved Kongeåslusen 6/9).

Sangsvane *Cygnus cygnus*

(yngle- og sommerforekomster)

Af den store vinterbestand på 15000-16000 undlader flere og flere fugle at trække bort og forbliver i stedet i Danmark i sommerhalvåret. I 2003 gjaldt det 23 fugle, overvejende enlige, men fire steder var der flere fugle, og et enkelt par i Nordjylland yngede og fik 3-4 unger på vingerne – det samme par, som også havde ynglesucces i 2002. I Estland, Letland, Østtyskland og Sydsverige (Skåne) er der nu faste ynglebestande.

Tundrasædgås *Anser fabalis rossicus*

Fremgangen af observerede Tundrasædgæs fortsatte ikke i 2003, derimod faldt antallet fra 525 i 2002 til kun 476. Det er hovedsagelig på Bornholm, gæssene har svigtet. Underarten blev set i alle amter med undtagelse af Århus og Vejle. Der blev kun set fire flokke med over 10 fugle. Årets første fund var 11/1 1 Keldsnor (F), og det sidste forårsfund 21/5 1 Bygholm Vejle (NJ). Forårets største flok var 16/2 27 Rødby Fjord (LMF). Første efterårsfund var 18/9 1 Aflandshage (S), og efterårets største fund var 19/12 290 Bøtø Nor (LMF).

Grønlandsk Blisgås *Anser albifrons flavirostris*

Der blev kun set én Grønlandsk Blisgås i 2003 – 29/1 1 Bygholm Vejle (NJ) – mod en rekord på 22 i 2002. Fuglen var sandsynligvis den samme, der er set i området de to foregående vintre.

Dværgegås *Anser erythropus*

I 2003 sås 32 Dværgegæs i Danmark, en fremgang på 60% i forhold til 2002, så det ser ud til, at *Projekt Fjällgås* har fået succes med udsætningerne i Nordsverige og Finland. Langt størsteparten af de 32 fugle sås i landets østlige del, fra Jylland foreligger kun 8 observationer af 4 fugle i Sønderjylland. Forårets første fund var 16/2 1 Gunderslevsholms marker (S), det sidste 22/4 10 Korshage (S). Efterårets første fund var 15/10 2 Ertholmene (B), og det sidste 17/11 1 Røgbølle Sø (LFM). Årets største observationer, 22/3 10 Nyord (LFM) og 22/4 10 Korshage (S), gælder formodentlig en og samme flok.

Indisk Gås *Anser indicus*

Der foreligger 71 observationer af ca 83 forskellige fugle af denne undslupne fangenskabsfugl. To store flokke blev iagttaget med få dages mellemrum, 27/6 21 Skallingen (RB) og 30/6 16 Juvre Enge, Rønmø (SJ). Sandsynligvis er der tale om samme flok, muligvis undsluppet fra en fuglepark i Nordtyskland, hvor der findes over 100 fugleparke. Andre flokke på over to fugle var 2/5 5 Sneum Engsø (RB), 16/5 4 Vest Stadil Fjord (RK) og 9/11 4 Lejodde (S). Arten bør rimeligvis betragtes som standfugl, da den ses året rundt.

Snegås *Anser caerulenscens*

Der var i alt 103 fund. En stor del af dem vedrører givetvis undslupne fangenskabsfugle, og med særlig stor sandsynlighed gælder det 9 fund af blågæs. Formentlig omfatter fundene 25-27 forskellige fugle. Arten blev observeret i alle årets måneder med undtagelse af januar. Forårets første fund var

Regional fordeling af gæs, 2003.

Regional distribution of Tundra Bean Goose (1), Greenland White-fronted Goose (2), Lesser White-fronted Goose (3), Bar-headed Goose (4), Egyptian Goose (6), and Red-breasted Goose (7) 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. Tundrasædgås	8	73	35	0	0	2	2	2	351	3	476
2. Grønlandsk Blisgås	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
3. Dværgegås	0	0	0	0	0	4	0	16	10	2	32
4. Indisk Gås	3	9	28	3	1	25	5	8	1	0	83
5. Snegås	6	11	2	0	0	8	0	0	0	0	27
6. Nilgås	18	9	3	7	5	27	7	4	3	0	83
7. Rødhalset Gås	0	2	2	0	0	2	0	0	2	0	8

24/2 2 Vest Stadil Fjord (RK), det sidste 24/5 1 Østerild (NJ). Efterårets første observation 20/9 1 Vullum Sø (NJ), den sidste 29/12 2 Ny Frederikskog (SJ). Den største flok var 21/9 4 Hovsør Røn (NJ), og formentlig samme flok sås ved Spørring Sø (NJ) 29/9-13/10.

Canadagås *Branta canadensis*

(yngleforekomster)

Denne Nordamerikanske gås har bredt sig til Danmark fra nabolandene (Sverige, Tyskland), hvor den er indført og har vildtlevende bestande. Mindst ét par ynglede med held i Danmark i 2003, idet der foreligger en observation fra Vestsjællands Amt (S) af et par med to dununger. I samme amt er der desuden set 3 IK-fugle, så der kan have været endnu et par. Der blev set mange oversomrende fugle, ligeligt fordelt over hele landet. Desværre blev der også set flere Canadagås × Grågås hybrider. Hybrider ses også i Nordtyskland.

Bramgås *Branta leucopsis*

Ud over ynglebestanden på Saltholm (S) var årets total 31 observationer af 47 oversomrende fugle. Langt de fleste observationer gjaldt enlige fugle, kun 7 omfattede flere; der var ingen ynglefund uden for Saltholm. På Saltholm, hvor Bramgåsen har ynglet siden 1992, var der 256 ynglepar (mod 161 i 2002).

Nilgås *Alopochen aegyptiacus*

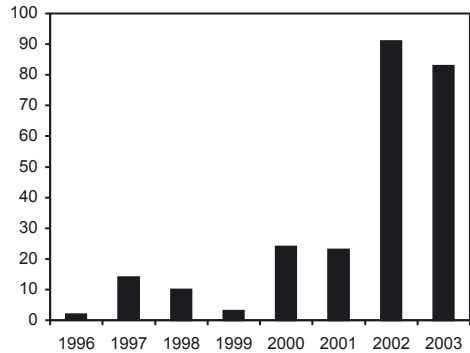
Rekorden på 94 fugle i 2002 med blev ikke nået i 2003, men der sås dog 83 inklusive 5 ynglepar. Trods Skov- og Naturstyrelsens forsøg på at holde arten ude af den danske fauna, ser den altså ud til at holde stand.

Årets første fund var 12/1 2 Haderslev Havn (SJ), det sidste i foråret 31/5 Årslev Engso (ÅH).

Ynglefundene var 7/6 2 ad. + 2 pull. Brokholm Sø (NJ), 1/7 2 ad. + 4 pull. Røllum Mose (SJ), 6/9 1 ad. + 3 pull. Skjern Enge (RK), 28/9 2 ad. + 4 IK Arupvejle (NJ) og 6/10 2 ad. + 2 juv. Lønborggård Dige (RK). Som det kan ses af datoerne yngler Nilgåsen meget sent. Oversomrende fugle sås overalt i landet, i alt 28.

Årets største flok ud over ynglefuglene var 19/5 3 Årslev Engso (ÅH). Efterårets første fund var

5/9 1 Sneum Engso (RB), det sidste 12/12 1 Tissø (S).

Nilgås, antal fugle pr år 1996-2003. Før da, i årene 1987-1995, er der set mindst 21 fugle.

Rødhalset Gås *Branta ruficollis*

Dar var i 2003 61 observationer af i alt 8 fugle (7 i 2002). Den første dukkede op 23/2, 1 Jedsted Enge (RB). Den næste var 17/3 1 blandt Bramgæs Margrethekog (SJ) – fuglen blev i området frem til 5/4. De øvrige var 28/5 1 Dige ved Damsø (RK), 6/9 1 Præstø Fjord (LFM), 17/10 1 Margrethekog (SJ), 2/11 1 Hejrede Sø (LFM), 7/11 1 Tipperne (RK), og 8/11 1 Hillerup Enge (RB). Fuglen ved Hejrede Sø opholdt sig i en blandet flok af Grågæs og Bramgæs og blev i området til den sås som årets sidste 27/12, 1 Maribo søerne (LMF).

Rustand *Tadorna ferruginea*

Der var fund fra alle årets måneder, og fra alle rapportområder undtagen ÅH, VE og SJ. Forekomsten var på størrelse med de senere års. De mest bemærkelsesværdige observationer var et ynglefund i form af en hun med 3 juv. 12/7 ved Enehøje (LFM), samt nogle flokke i Vadehavet: 12/6 10, 17/6 4 og 29/6 8, alle Ho Bugt (RB). Der er ikke oplyst noget om køns- eller aldersfordeling af sidstnævnte. Det formodes at fuglene har deres oprindelse i den hollandske bestand; i den hollandske del af Vadehavet observeres der regelmæssigt flokke på flere hundrede fugle (www.dutchbirding.nl).

Regional fordeling af Rustand i 2003.

Regional distribution of Ruddy Shelduck 2003.

NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
6	1	0	16	0	0	1	1	6	1	32

Flere steder er der observeret hybrider mellem Rustand og Gravand: Vejlerne (NJ) (op til 2), samt Agger Tange (NJ) og Skjern Enge (RK) (resterne af sidste års kuld?). I Vejlerne blev der 30/7 set en hun med 5 hybrid-ællinger. Det vides ikke om disse hybrider er fertile.

Pibeand *Anas penelope* (yngleforekomster)

Under ynglefugletællinger i Vejlerne (NJ) blev der i 2003 fundet to ynglepar, begge i Vesløs Vejle. Vejlerne er formentlig det eneste sted i landet, hvor arten yngler regelmæssigt (Grell et al. 2004). På DOFbasen er der rapporteret ynglepar i både Fredsmaj (SJ) og Hovvig (S), men ingen af disse er suppleret med oplysninger, der dokumenterer fundene. Da begge tillige er forholdsvis tidlige fund fra april og maj, hvor der endnu opholder sig en del trækgæster i landet, og nogle af disse optræder i par, har vi valgt her at se bort fra de pågældende oplysninger.

Amerikansk Krikand *Anas crecca carolinensis*

Langt hovedparten af fundene af denne underart gøres i det tidlige forår og frem til juni. Herefter skifter ænderne til eclipsedragt og bliver meget svære at bestemme.

Årets omkring 6 fugle er lidt i underkanten af gennemsnittet for de senere års forekomst. Første fund var 24/3 1 Skjern Enge (RK). På samme lokalitet sås 17-28/4 og 9/5 1, som her er anset for at være en anden end marts-fuglen. Hertil 2/5 1 Sneum sluse (RB), 4-6/5 1 Klydesøen (S), 6/5 1 i par Tipperne (RK) samt 27-29/6 1 Årslev Engsø (ÅH). Det var første fund af arten i Århus Amt. Alle fundene drejer sig om hanner, da hunner ikke kan adskilles fra Krikand i felten.

Rødhovedet And *Netta rufina*

Denne art blev i 2003 udelukkende iagttaget på øerne. Årets første var en han i Rødbyhavn (LF)

3/1 og en han i Nakskov (LF) 15/1 – som kan være én og samme fugl. Fra foråret og sommeren er der rapporteret 8 fugle i perioden 9/5-24/8. Der var tre ynglepar, et med 4 unger i Fredmosen på Langeland (F) og to i Maribosøerne med hhv. 5 og 2 unger – sidstnævnte ifølge DATSY. Eneste fund i efteråret var 30/9-29/12 op til to hanner og én 1K Maribosøerne (LF).

Bjergand *Aythya marila* (yngleforekomster)

Der var sommerfund i både NJ, RK, VE, LFM og S, men intet tydede på at arten yngede nogen af stederne.

Kongeederfugl *Somateria spectabilis*

Med omkring 20 fugle blev forekomsten af Kongeederfugl noget over gennemsnittet på 12 for 1993-2002. I alt 13 fugle sås i perioden 7/1-26/5, heraf 10 langs Nordsjællands kyst mellem Kronborg og Røsnæs. Efterårets 7 fugle sås i tidsrummet 21/10-6/12.

Stellersand *Polysticta stelleri*

Årets i alt 5 fund var 12/1 1 2K Odden Færgenhavn (S), 12/1-27/2 1 2K ♀ Nivå Bugt (S), 4/5-1/6 1 2K ♂ Kongelundsstranden (S), samt 9/11 1 ad. ♀ trk. Fornæs (ÅH) og samme dag 1 1K trk. Feddet, Fakse (S). Fundet fra ÅH er godkendt af SU og er kun det andet fund i amtet, idet en række tidligere fund fra Fornæs ikke længere anerkendes. Den langtidsstationære fugl ved Nivå er rapporteret både som han og hun, men den overvejende majoritet af observatører skriver hun. Med i gennemsnit kun 3-4 fugle årligt siden 1990 er Stellersanden en af de mest fåtallige af de arter, der behandles i årsrapporten. I Sverige er arten mere talrig, med i alt 44 fugle i 2003, og i gode år rapporteres der langt over 100. Hovedparten ses langs Østersøkysten fra Uppland til Skåne samt omkring Gotland og Öland (Strid 2003).

Regional fordeling af Rødhovedet And i 2003.

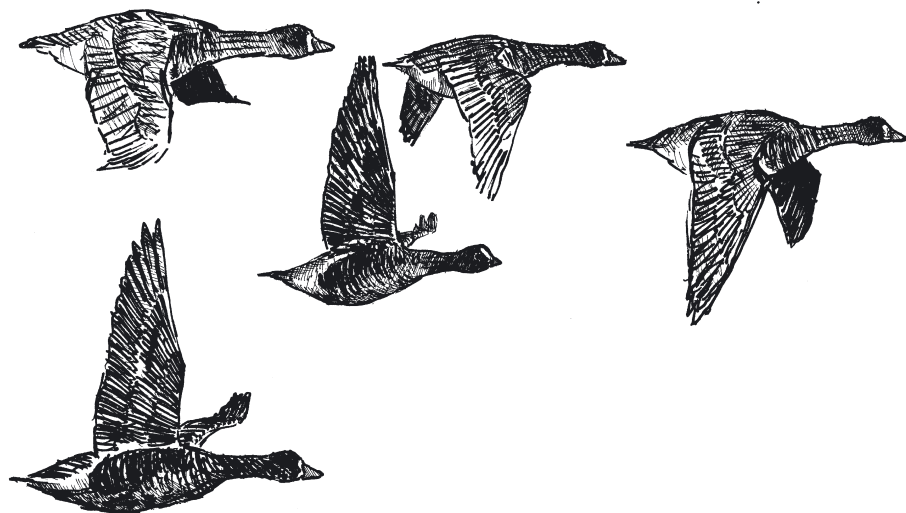
Regional distribution of Red-crested Pochard 2003.

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
	0	0	0	0	0	0	9	5	5-7	0	19-21

Regional fordeling af Kongeederfugl (1) og Amerikansk Skarveand (2) i 2003.

Regional distribution of King Eider (1) and Ruddy Duck (2) 2003.

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1)	1	0	1	3	0	0	2	13	0	0	20
2)	1	0	0	0	1	1	3	3	1	1	11

Amerikansk Skarveand *Oxyura jamaicensis*

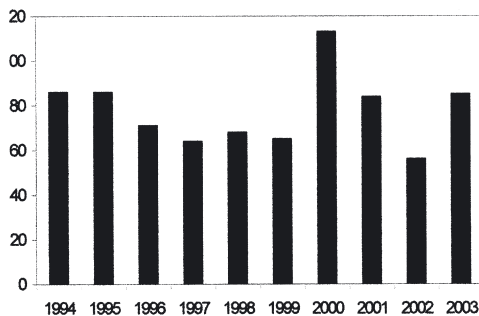
I alt 11 fund i 2003 var en foruroligende fremgang for denne invasive art; i 2002 var der ikke en eneste. Fundene stammer fra det meste af landet. Kønsfordelingen var 7 ♂♂, 2 ♀♀ samt 2 uden angivelse af køn. Mindst to af fuglene blev skudt på foranledning af Skov- og Naturstyrelsen.

end ét eks.: 21/4 3 Skagen (NJ), 21/4 2 Hammeren (B), 22/4 2 Skagen (NJ), 11/5 2 Skagen (NJ), 16/5 2 Helberskov, Als Odde (NJ), 29/5 2 Skagen (NJ) og 17/8 2 Skansebakken (S). Årets sidste var 28/9 1 indtrækkende Stevns Klint (S), 30/9 1 V Hellestrup (S) og 5/10 1 V Sønderskoven, Als (SJ).

Sort Glente *Milvus migrans*

I løbet af året blev der iagttaget 85-95 Sorte Glen-ter, nogenlunde som i 2001 (84), men klart flere end i 2002 (56). Gennemsnittet for 1993-2002 er 74.

Årets første var 20/3 1 Vestamager (S), hvilket er tidligt. De næste var 29/3 1 Vinderød (S) og 13/4 1 Skagen (NJ), hvilket er mere normalt. Det skønnes, at der har været 10-20 forskellige fugle ved Skagen (NJ) i perioden 13/4-1/6. I alt omfattede forekomsten i første halvår mindst 55 fugle, hvoraf hovedparten sås i Jylland. I andet halvår sås 29 individer, flest på Sjælland. De fleste fugle sås enkeltvis, men der var dog flere fund af mere

Sort Glente 1994-2003.
Black Kite 1994-2003.

Regional fordeling af Sort Glente i 2003.
Regional distribution of Black Kite 2003.

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
20-30	2	10	1	1	5	2	26	15	4	85-95	

Rovfugletrækket 2003. Oversigt for udvalgte lokaliteter. Oversigten medtager kun fugle, som er noteret trækkende, altså ikke rastende fugle eller fugle på trækforsøg.

Aktivitetsniveauet på trækstederne har traditionen tro været meget højt såvel forår som efterår, og som følge deraf er materialet, som er indtastet i DOFbasen, meget omfattende. Det er næppe muligt at udpege Danmarks bedste rovfuglelokalitet, men Stevns (Stevns Klint, Mandehoved og Højerup) må kandidere til en sådan titel – ud over alle ørne sattes rekord for Danmark med i alt 1196 indtrækkende Røde Glenter, heraf 402 d. 30/9. Vedr. lokaliteternes geografiske placering henvises der til kortet i årsrapporten 2002 (Lange 2004).

Spring and autumn migration of raptors at selected watchpoints 2003.

Forår	Skagen	Gjerrild	Hellebæk	Spodsbjerg	Gilbjerg	Korshage	Kongelunden	Hammeren
Hvøpsvåge	399	1	224	361	197	386	430	3
Sort Glente	10+		3					2
Rød Glente	11	15	36	29	14	31	17	4
Havørn	20	2	4	3	1		4	
Lammegrib	1							
Rørhøg	133	79	92	116	21	196	29	7
Blå Kærhøg	140	29	58	80	21	130	20	3
Steppehøg	3				1			
Hedehøg	20			5	1	3	2	1
Duehøg	11	20	20	18	3	14		4
Spurvehøg	1302	1080	410	1323	610	1769	123	157
Musvåge	?	2510	2477	2676	446	2399	258	4
Fjeldvåge	269	44	59	307	61	664	3	
Kongeørn			1		1			11
Fiskeørn	314	81	98	85	38	232	13	8
Tårnfalk	203	33	19	67	59	45	8	2
Aftenfalk	10		1	2	2	3		
Dværgfalk	205	53	26	56	30	79	11	1
Lærkefalk	66	1	10	13	25	16	2	
Vandrefalk	87	25	15	32	6	58	4	2

Efterår	Rosenvold	Blåvands Huk	Sydlangeland	Gedser	Stevns	Kongelunden	Hellebæk	Dueodde
Hvøpsvåge	7		24	112	2017	505	31	21
Sort Glente					8	1		
Rød Glente	1	8	52	20	1196	31	47	
Havørn			2	4	23	10	1	
Rørhøg	4	7	26	45	477	147	25	15
Blå Kærhøg	5	5	3	10	196	107	64	5
Steppehøg				1		1		
Hedehøg		1		1	5			
Duehøg	2		1		9	3	7	1
Spurvehøg	38	20	277	354	8373	2061	793	525
Musvåge	48	15	184	36	8862	3852	15570	25
Fjeldvåge		2		6	92	34	12	74
Lille Skrigeørn					2	1		
Stor Skrigeørn					2			
Steppeørn					1			
Kongeørn					3			
Fiskeørn	4	1	12	48	159	60	8	16
Slangeørn					1			
Tårnfalk	33	4	18	42	255	62	22	65
Aftenfalk				1	1	1		
Dværgfalk	6	23	7	8	124	92	73	35
Lærkefalk	7		1	3	11	6	1	14
Vandrefalk	7	4	2	1	29	7	11	3

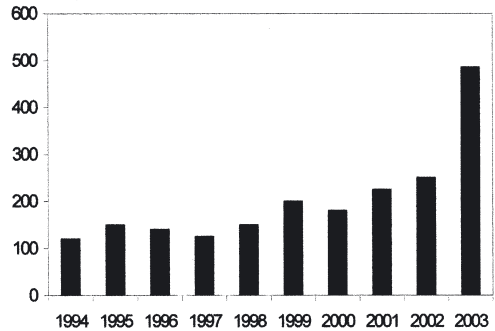
Havørn *Haliaeetus albicilla*

DOF-basen indeholder et overvældende antal observationer (1551) fra 2003 af Havørn, som er en af de fugle, alle husker at notere, når de ser den. Tallet vidner om artens fremgang her i landet og i vore nabolande. Det samlede antal Havørne i Danmark i løbet af året skønnes at have været mindst 485, næsten en fordobling af antallet for 2002, og trods usikkerheden vedr. gengangere er der uden tvivl tale om den største forekomst af Havørn i Danmark i nyere tid.

På Fanø (RB) sås 5 fugle i januar. Den 16/2 blev den hidtil største havørnedag i Danmark, alene på Sjælland sås mindst 50 fugle med blandt andet følgende flotte observationer: 12 Sønderød, 5 Gavnø, 6 Enø, 6 Sølager strandeng, 6 Lynæs havn, 7 strandenge ved Frederiksværk og 5 Nordskovs-engene. Der var nærmest tale om skånske tilstande. Af øvrige pæne antal i Østdanmark skal nævnes 17/2 5 Kalhave (LFM) + 5 Marienborg (LFM), 23/2 5 Gavnø (S) + 4 Enø (S), 28/2 7 Karrebæk m.m. (S), 4/3 6 Gavnø (S), 7/3 8 Karrebæk m.m. (S), 14/3 8 Gavnø (S). Ved Skagen (NJ) sås hyppigt Havørn i perioden 28/2-19/6, og selv om antallet af fugle er svært at opgøre, forekommer omkring 20 forskellige individer sandsynligt.

Andet halvår bød på næsten lige så mange fugle som første halvår. Også her stod Østdanmark for de størstedelen. På Stevns (S) sås således 20 indtrækkende fugle i perioden 25/8-3/11, heraf 4 14/10, samt en efternøler 22/12. Periodens største tal var 2/11 5 Nyord (LFM), 9/11 + 23/11 5 Brændegårdssø (F), 23/11 6 Røgbølle Sø (LFM) og 7/12 5 Maribosøerne (LFM).

Årets ynglebestand talte 10 par, hvoraf 7 fik unger på vingerne (Grell et al. 2004).

Havørn 1994-2003.

*White-tailed Eagle 1994-2003.***Hedehøg *Circus pygargus***

Ankomsten fandt sted en uges tid tidligere end sædvanligt, idet årets første iagttagelser var 15/4 1 2K+ ♀ Solbjerg (ÅH), 16/4 1 ♂ Søgård Mose (SJ), 17/4 1 NØ Rørvig (S) og 17/4 1 ♂ N Lakolk, Rømø (SJ). I løbet af året iagttoges mindst 200 fugle, lidt færre end i 2002, men på niveau med 2001. De største forekomster var fra yngleområderne: 27/7 7 Gl. Frederikskog (SJ) og 9/8 7 Magisterkog (SJ). Årets sidste var 20/9 1 ♀/1K Ribe Holme (RB), 20/9 1 S Blåvands Huk (RB), 20/9 1 1K Avnø/Svinø Bugt (LFM) og 5/10 1 1K Kalvs-lund (RB) (fund, der på DOFbasen er angivet med datoerne hhv. 27/3 og 17/10, er ikke medtaget her, da forveksling med Blå Kærhøg næppe helt kan udelukkes).

Den danske ynglebestand blev halveret i forhold til 2002 og var den laveste i DATSYs historie (Grell et al. 2004).

Regional fordeling af Havørn i 2003.*Regional distribution of White-tailed Eagle 2003.*

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	35+	6	25+	15+	7+	20+	15+	100+	25+	2	250+
2. halvår	16	6+	11	11	4	20+	20+	95+	45+	7	235+

Regional fordeling af Hedehøg i 2003.*Regional distribution of Montagu's Harrier 2003.*

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
	48+	16	6	25+	2	60+	2	28	9	7	203

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

I løbet af årets iagttoges 30-35 kongeørne, heraf knap halvdelen i det nordlige Jylland. Årets første var 7/1 1 2K+ Tystrup-Bavelse Søerne (S), den sidste 10/12 1 1K+ Klægbanken (RK).

Årets store begivenhed var, at ørneparret i Høstemark Skov (NJ) fik en unge på vingerne, hvorimod parret i Tofte Skov (NJ) ikke ynglede (Grell et al. 2004), og efter 30/7 er kun den ene fugl fra dette par set. I løbet af året sås også nogle fremmede Kongeørne i Lille Vildmose (NJ), idet der i alt blev konstateret mindst 8 forskellige fugle. Ved Skagen (NJ) sås hvad der antagelig var 3 forskellige fugle i perioden 27/3-9/5. I april holdt en yngre fugl til ved Maribo-søerne (LFM), og en anden stationær fugl (3K+) sås i Midtjylland omkring Nørlund Plantage (RK,VE) i perioden 16/6-6/9 – det er efterhånden en årligt tilbagevendende begivenhed, at en Kongeørn opholder sig i dette store plantage- og hedeområde. 12-13/10 sås 3 indtrækkende 1K-fugle ved Højerup på Stevns (S).

Lærkefalk *Falco subbuteo*

I løbet af 2003 sås mindst 680 Lærkefalk, hvilket er på niveau med forekomsten i 2002, men langt under forekomsterne i topår som 1999, 2000 og 2001, der alle gav over 800 Lærkefalk. De første i 2003 var 15/4 1 S Ulvshale (LFM), 18/4 1 Ø Høstemark Skov (S), 20/4 4 Ø Gilbjerg Hoved (S), 20/4 1 Ø Korshage (S), 20/4 1 R Gjerrild Nordstrand (ÅH) og 20/4 1 NØ Pælebakke Klit (NJ). Skagen (NJ) angiver ca 95 fugle i perioden 20/4-13/6 med 29/5 20 og 2/6 23 som de største dage. Langs den Nordsjællandske kyst foregik et jævnt træk ult. april – pri. juni uden egentligt store trækdage; maksimum var 25/4 8 Ø Gilbjerg Hoved (S) og 3/6 5 Ø Gilbjerg Hoved (S). De Bornholmske moser havde en del rastende Lærkefalk i maj; således bl.a. 17/5 8 Bastemose (B) + 10 Svinemose (B) og 18/5 14 Bastemose (B) + 8 Svinemose (B).

Ynglebestanden talte 10 sikre og 3 mulige par (Grell et al. 2004). Efterårstrækket var udpræget et østdansk anliggende. Det forløb spredt fra pri. au-

Regional fordeling af Kongeørn i 2003.
Regional distribution of Golden Eagle 2003.

NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
15+	4-5	1	0	1	2	1	9	1	0	34+

Aftenfalk *Falco vespertinus*

Det blev et meget gennemsnitligt år med ca 82 fugle. Årets første var 20/4 1 Værnengene (RK), 23/4 3 Rørvig (S) og 2/5 1 2K ♂ Ø Hovvig (S). Der foreligger ingen oplysninger om større forekomster. Skagen (NJ) rapporterede om ca 15 fugle, ca 10 i løbet af foråret, 1 i juni og 3 om efteråret. Årets sidste var 28/9 1 S Højerup, Stevns (S), 1 2K+ ♀ V Ishøj Strand (S), 27/9 + 2/10 1 ad. ♀ Kolindsund (ÅH) og 7/10 1 2K+ ♀ S Strandkær/Molslaboratoriet (ÅH).

gust til pri. oktober, uden specielt store dage på de enkelte lokaliteter. De største forekomster var 6/9 5 Hovvig (S) og 7/9 6 Ølene (B). De sidste var 6/10 1 Grønhoved (ÅH), 6/10 1 Hesselholm (ÅH), 6/10 1 V Rønne (B) og 15/10 1 V Sønderskoven (SJ). En observation fra 29/11 er, som observatøren selv anfører, så mystisk, at den er forelagt SU.

Regional fordeling af Aftenfalk i 2003.
Regional distribution of Red-footed Falcon 2003.

NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
22	4	12	1	2	4	4	20	4	9	82

Regional fordeling af Lærkefalk i 2003.
Regional distribution of Hobby 2003.

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	137	3	23	1	10	10	10	122	28	75+	419+
2. halvår	15		26	9	9	13	7	115+	19	45+	258+

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Grundlaget for denne opgørelse er et rekordstort materiale på 1704 indtastninger i DOF-basen. På årsplan drejer det sig om mindst 750 fugle, men det nøjagtige antal af forskellige individer kan ikke angives, da mange rastende fugle utvivlsomt senere er set på de traditionelle træklokaliteter. Ved Skagen (NJ) sås ca 93 fugle (ca 87 trækkende og 6 på rast eller trækforsøg) i perioden 7/3-29/5, med følgende store dage: 19/4 13 trækkende, 21/4 mindst 15 trækkende + 2 på trækforsøg (rekord for Skagen) og 22/4 9 trækkende. Ved Gjerrild (ÅH) sås 27 trækkende + 1 rastende 28/2-23/4, med 14/4 4 samt 18/4 og 20/4 5 som de største dage. Fra de nordsjællandske træklokaliteter foreligger oplysninger om mindst 70 trækkende og 5 rastende i perioden 15/3-18/5, herunder bl.a. følgende: 14/4 7 Korshage (S), 15/4 6 Korshage (S), 16/4 14 Korshage (S), 21/4 10 Korshage (S), 22/4 6 Korshage (S), 23/4 4 Spodsbjerg (S), 23/4 5 Kronborg (S) og 23/4 6 Rørvig (S). På Fanø (RB) rastede op til 5 fugle i årets første måneder.

I Vejlerne (NJ) sås som sædvanlig mange rastende fugle. I første halvår var der sandsynligvis mindst 10 forskellige individer, og i andet halvår ophold mindst 15-20 fugle sig i området i kortere eller længere tid; de største forekomster var 30/9 9 og 7/10 5. En del fugle opholdt sig i Vadehavet mellem Skallingen og Rømø; her var den største forekomst 14/10 4 Hønen, Fanø (RB). Efterårstrækket var som normalt et sjællandsk anliggende, med mange trækkende og rastende fugle overalt. Fra Stevns (S) foreligger oplysninger om 26 indtrækkende i perioden 24/8-26/10, med 25/8 3 og 30/9 3 som største dagscifre.

Parret på Møns Klint fik tre unger på vingerne (Grell et al. 2004).

Vagtelt *Coturnix coturnix*

K. Fredsøe har i Grell et al. (2004) opgjort det totale antal Vagtlter i 2003 til 638 (sum af maksimale antal hanner pr lokalitet eller område), og de regionsvise totaler afviger kun ganske lidt fra rapportgruppernes og DOFbasens data. Hovedparten af fuglene optrådte i Nord- og Sønderjylland samt i Århus Amt. De tidligste fugle registreredes 30/4 i Nordjylland og i Ringkøbing og Fyns amter. Fund i april forekommer langt fra årligt. En Vagtelt på Christiansø 18/5 var Ertholmenes 9. fund. Årets seneste fund gjordes 1/10. Dertil kommer to fund fra november, der bør forelægges SU.

Plettet Rørvagtelt *Porzana porzana*

Med et samlet antal på omkring 170 spillende fugle svarer rapportgruppernes materiale stort set til DATSYSs mindst 174 spillende hanner på 39 lokaliteter (Grell et al. 2004). Vejlerne er klart den vigtigste lokalitet, i alt 110 kortlagte territorier. Yderdatoerne for forekomsten var 5/4 (Vejlerne) og 16/10 (Grønnestrand, NJ). Forekomsten lå lidt under rekorden fra 2002 (mindst 201 spillende).

Engsnarre *Crex crex*

2003 blev rekordår for Engsnarren i Danmark (Grell et al. 2004). Yderdatoerne var 7/5 (Ishøj Strand, S) og 25/8 (Fyn), plus en lidt sen efternøler på Christiansø 13/9.

Trane *Grus grus*

(yngleforekomster og større træk dage)

Den danske ynglebestand af Trane er i fremgang, og årets rekordcifre lød på 40-42 par (Grell et al. 2004). Forårets største træk dag var 21/3, hvor der bl.a. trak 1252 over Møn, 1107 over det indre København og 1272 over Kongelunden (S). Her-

Regional fordeling af Vandrefalk i 2003.

Regional distribution of Peregrine Falcon 2003.

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	140+	15	70+	23	10	18	16	125+	20+	24	461+
2. halvår	50+	15	20+	25+	19	13	15+	90+	17	25	289+

Regional fordeling af Rørvagtelt (1) og Vagtelt (2) i 2003.

Regional distribution of Sáptted Crale (1) and Quail (2) 2003.

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	325	21	5	5	4	7-8	6	10-12	8	0	min 391
2. halvår	152	13	min 65	54	10	>500	15	>23	14	9	min 855

til kommer en række observationer spredt over det meste af Sjælland, og desuden småflokke så langt vestpå som Samsø og Vejle. Efterårets store træk dag var 12/10, hvor der trak 5490 over Ertholmene, hvilket er rekord for øgruppen. Samme dag trak der også flere tusinde over Bornholm, mens der ikke registreredes træk af betydning andre steder i landet denne dag. I alt trak 8600 Traner over Ertholmene i løbet af efteråret.

Pomeransflugl *Charadrius morinellus*

Som det plejer, forløb forårstrækket med de største antal på to vestjyske lokaliteter, Skjern Enge (RK) og Vest Stadil Fjord (RK). De første 5 fugle blev set 1/5 på Skjern Enge, og 3/5 dukkede 10 op ved Vest Stadil Fjord. Maksimum på de to lokaliteter blev 58 ved Skjern og 60 omkring Vest Stadil Fjord. Øvrige iagttagelser fra foråret er 6/5 13 Filsø (RB), 9/5 1 rastende Grenen, Skagen (NJ), 9/5 4 (sammen med Hjejler) Gerå (NJ), 16/5 3 Juvre, Rømø (SJ), 16/5 36 Filsø (RB), 16/5 6 Thorup og Klim Fjordholme (NJ), 16/5 5 Sørig Enge (NJ), 17/5 2 Revlbuske, Lønnerup Fjord (NJ), 17/5 6 Sørig Enge, 17/5 8 Thorup Fjordholme, 17/5 2 Højer Vade (SJ), 18/5 3 Revlbuske, Lønnerup Fjord, 18/5 5 Sørig Enge, 18/5 3 Skagen Kommune (NJ), 18/5 1 Grenen, Skagen, 18/5 1 Kandestederne (NJ), 10/5 27 Juvre, Rømø (SJ) og 24/5 2 Råbjerg Enge (NJ).

Fra efteråret er der kun få iagttagelser af enkelte fugle: 9/7 1 Grenen, Skagen, 17/8 1 trk. Stevns Klint (S), 5/9 1 1K rastende Arup Kirke (NJ), 12/9 2 trk. Kikhavn (S), 14/9 1 1K rastende Tipperne (RK), 15/9 1 1K trk. Grenå (ÅH), 15/10 1 1K Søndervig (RK) og 16/10 1 1K Trantum Klitplantage (NJ).

Hvidbrystet Præstekrave

Charadrius alexandrinus

Iflg. Grell et al. (2004) blev der optalt 61 par, alle i Vadehavet: 46 par på Rømø (SJ), 12 par på Fanø (RB), et par i Margrethekog (SJ) og to par på forlandet ved Vidåslusen (SJ). Den samlede bestand blev anslået til 70-80 par, hvilket er færre end året før, og ynglesuccesen vurderes at have været ringe

pga. dårligt vejr. Efter ynglesæsonen sås dog 10/8 160 rastende fugle på Rømø.

Øvrige iagttagelser uden for Vadehavet: 28/4, 7/5 og 9/5 1 Grenen, Skagen (NJ), 12/6 1 ♂ Nordmandshage (NJ), 31/7 2 Bøjden Nor (F), 9/8 1 ♂ Løkken Vrå Kommune (NJ), 21/8 1 ♂ Vestamager (S) og 7/9 1 Ølseagle Revle (S).

Lille Præstekrave *Charadrius dubius*

Antallet af registrerede ynglepar varierer fra år til år, bl.a. som følge af forskelle i intensiteten af eftersøgningen. Arten er knyttet til arealer uden vegetation, ofte grusgrave eller nyetablerede søer, f.eks. efter naturgenopretning. De i alt 76-80 par i 2003 er væsentlig flere end de to forudgående år. Stigningen i RK skyldes især naturgenopretningen på Skjern Enge, mens det forøgede antal på Fyn er resultatet af et kvalificeret skøn på baggrund af årets iagttagelser. Tallene afspejler ikke landbestandens størrelse.

Dværgryle *Calidris minuta*

Denne art er igen optaget i årsrapporten, da bestandene tilsyneladende har været faldende gennem 1990erne (Stroud et al. 2004). I 2003 er rapporteret i alt ca 1495 Dværgryler, fordelt på alle landets regioner; 168 var forårsobservationer. Årets første og største observation var 5/4 33 Hestholm, Skjerne Enge (RK). Forårstrækket sluttede med 10/6 2 Margrethekog (SJ). Efterårstrækket indledtes med 7/7 1 Årslev Engsø (ÅH) og afsluttedes med 12/11 1 Alleshave Bugt (S).

Temmincksryle *Calidris temminckii*

Denne art er igen optaget i årsrapporten, da bestandens status er usikker – den seneste oversigt over Vesteuropas og Afrikas vadefuglepopulationer (Stroud et al. 2004) undlod således at angive nogen bestandsudvikling, fordi der ikke fandtes et grundlag herfor.

Årets total for Temmincksryle var 2211, fordelt med 1659 i første halvår og 552 i andet halvår. Dette er væsentligt over normalen for 1990erne (ca. 500 fugle årligt) og næsten på højde med

Regional fordeling af Lille Præstekrave 2001-2003 (ynglepar).
Regional distribution of Little Ringed Plover (breeding pairs) 2001-2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	I alt
2003	9-10	11-14	2	16	6	4	10	13	4	1	76-80
2002	7-8	8-9	0	5-10	8	1	1	12	3	3	48-55
2001	16-18	7-8	3	6-8	?	?	5	2	5	2	46-51

rekordåret 1998, det seneste år, arten var med i årsrapporten. Forårets første var 27/4 1 Køge Sydstrand (S), og forårstrækket endte med 14/6 2 Tissø (S). Største forekomst var 16/5 60 Hestholmsøen i Skjern Enge-området (RK). Efteråret indledtes med 6/7 2 Ølseagle Revle (S) og endte med 20/9 6 Glombak, Vejlerne (NJ).

Sortgrå Ryle *Calidris maritima*

I 2003 indrappoteredes i alt 1351 Sortgrå Ryler, hvilket er ganske pænt sammenlignet med tidligere år. Verdensbestanden anses for at være stabil (Stroud et al. 2004).

Da arten sædvanligvis opholder sig på områder, der kun i mindre grad besøges af ornitologer, er det vanskeligt at give et fornuftigt overblik over bestanden ud fra indrapporteringerne i DOF-basen. Ringmærkningscenteret på Zoologisk Museum leder et projekt, der søger at belyse størrelsen og oprindelsen af den danske vinterbestand. Projektet støttes af Dansk Ornitologisk Forening.

Største fund i 2003 var 17/2-9/3 32 Grenå Havn (ÅH). Forårets sidste Sortgrå Ryle var 10/5 1 Saltholm, mens efterårstrækket startede med 6/8 1 Christiansø (B). En sjælden sommerobservation var 12/7 1 Lild Strand (NJ) og senere samme dag Ørhage (NJ).

Kærløber *Limicola falcinellus*

I alt 80 Kærløbere blev indrapporteret i 2003, hovedparten fra efteråret. Gennemsnittet for 1978-2000 er 59, men de senere år har tallet ligget omkring de 90. Der er en vis usikkerhed om hvad status er for de europæiske Kærløbere, men de norske, svenske og russiske bestande synes stabile, mens man i Finland angiver en tilbagegang på 20% fra 1970 frem til 1990erne (Stroud et al. 2004).

Årets første Kærløber var 16/5 1 Vidåslusen, Højer (SJ). Årets største flok var 22/5 11 Højer Vade (SJ). Den sidste Kærløber i første halvår var 30/5 1 Lakolk Sydsøer, Rømhø (SJ), mens efter-

årstrækket indledtes med 19/7 1 Ølseagle Revle (S). Årets sidste var 19/9 1 Borreby Mose (S).

Islandsk Stor Kobbersneppe *Limosa limosa islandica*

I 2003 blev der kun set halvt så mange Islandsk Stor Kobbersneppe som i 2002, især fordi der i Nordjylland kun blev set 21 mod et rekordstort antal på 95 i 2002. Til gengæld var årets fund spredt ud over flere landsdele, idet indberetninger om underarten kun mangler fra Vejle, Lolland, Falster, Møn og Bornholm.

I foråret blev 9 fugle set, hvoraf 4 optrådte på Bygholm Vejle (NJ) mellem 17/3 og 7/4 havde, og andre 4 blev set 17/4 i Lakolk Sydsøer (SJ). Efterårstrækket begyndte med 10/8 1 ad. Margrethekog (SJ), 11/8 1 1K Bygholm Vejle (NJ) og 18/8 1 1K Skjern Enge (RK). Størstedelen af efterårets fugle sås på Skjern Enge, bl.a. de store observationer 20/9 5 1K, 12/10 9 1K, og 18/10 19. Andre steder var der to fund af tre fugle: 6/9 3 1K Agger By (NJ) og 14/10 3 Tipperne (RK). Øst for Lillebælt noteredes det 5. og 6. fund for Fyn (24/9 1 1K Østerø Sø, Knudshoved; 14/10 1 Bøjden Nor), samt derudover 8/11 1 Borreby Mose (S), årets næstsidste fund. Sidste fugl i 2003 var 17/11 1 1K Kogleakssøen (NJ).

Tredækker *Gallinago media*

Året blev et helt almindeligt Tredækker-år, idet totalen på 15 ligger meget nær gennemsnittet for de sidste 25 år; desuden sås størstedelen som vanligt i det vestlige Danmark i efteråret. Der var fem forårsfund: 2/5 1 Selbjerg Vejle (NJ), 13/5 1 Tipperne (RK), 14/5 1 Vesløs/Arup Vejle (NJ), 17/5 1 Værnengene og 29/5 1 Kongelundsstranden (S). Fuglene i Vesløs/Arup Vejle og Værnengene blev hørt spille. Efterårets fund var 23/8 1 Råbjerg Stene (NJ), 25-28/8 1 Årslev Engso (ÅH), 2/9 1 Bølling Sø (RK), 5/9 1 Grønningen, Fanø (RB), 18/9 1 Gjøllevej, Ulvedybet (NJ), 20/9 1 Sneum Engso (RB), 20/9 1 Kongelundsengene (S), 28/9

Regional fordeling af Dværgryle (1), Temmincksryle (2), Sortgrå Ryle (3) og Kærløber (4) 2003.

Regional distribution of Little Stint (1), Temminck's Stint (2), Purple Sandpiper (3) and Broad-billed Sandpiper (4) 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1)	344	147	140	52	10	218	41	42	107	24	1125
2)	851	690	13	108	19	89	58	332	25	26	2211
3)	591	120	196	195	1	1	11	186	29	21	1351
4)	3	2	2	2	1	45	8	10	5	2	80

1 Nørre Vorupør (NJ), 7/10 1 Hesselholm (ÅH) og 23/10 1 Nørreballe Nor (F).

Odinshane *Phalaropus lobatus*

Antallet af Odinshøns (48) var det laveste i syv år og følger noget under gennemsnittet, der for 1978-2003 er cirka 80. Der blev især set få i det østlige Danmark (Fyn (4), Sjælland (7), Lolland-Falster-Møn (4) og Bornholm (1)), mens Nordjylland med 20 havde flere end normalt.

Forårstrækket startede allerede i april, med den tidligste fugl nogensinde: 19-22/4 1 ♀ Margrethekog (SJ). Det næste fund 9/5 var ligeledes en hun i Margrethekog, mens de sidste nordtrækkende formentlig har været 15/6 1 ♀ Lakolk Strand (SJ) og 16/6 2 ad. Bygholm Vejle. I alt sås 14 Odinshøns på forårstræk; største forekomster var 29/5 3 Limfjorden syd for Bygholmdæmningen (NJ) og 2 Nyord (LFM).

De første returtrækkende hunner sås 23/6 1 Majbølle Nor (LFM) og 25-26/6 1 Skjern Enge. Yderligere én adult sås i juli, mens de første ungfugle var 16/8 1 Gerå (NJ), 1 Ulvedybet (NJ), 1 Vidåen (SJ) og 1 Kofoeds Enge (S). Største forekomster i efteråret var 11/9 5 1K Bygholm Vejle (NJ), 4-9/9 3 1K Sneum Engsø (RB), 23-25/8 2 1K Aflandshage (S), samt som årets sidste 12/10 2 1K Agger Tange (NJ) (i selskab med en Thorsbane).

Thorshane *Phalaropus fulicarius*

Foråret 2003 bød blot på en enkelt Thorshane: 4/6 1 Limfjorden syd for Bygholmdæmningen (NJ). Efterårsstormene gav derimod forholdsvis mange, der var koncentreret til to perioder. I slutningen af september sås 21/9 1 1K S Blåvands Huk (RB), 23/9 1 S Blåvands Huk, 24/9 1 1K Hvide Sande

(RK) og 27/9 1 S Blåvands Huk. I starten og midten af oktober blev 9 Thorshøns registreret: 5-6/10 1 Råbylille Strand, Møn (LFM), 8/10 1 1K Fanø Nord (RB), 9/10 1 1K Hvide Sande, 10/10 1 1K S Nørre Lyngvig (RK), 11-12/10 1 1K Kronborg (S), 12/10 1 N Blåvands Huk, 12/10 2 V Hamborg (NJ) og 12/10 + 14/10 1 ad. Agger Tange, d. 12/10 sammen med to Odinshøns. I årets sidste to måneder sås desuden 4/11 1 Lild Strand og 6/12 1 V Roshage. De i alt 16 Thorshøns i 2003 er det højeste antal siden 1997.

Mellemkjove *Stercorarius pomarinus*

Med en årstotal på sammenlagt 49 fugle (samme antal som i 2002!) går 2003 ikke over i historieboerne som et stort mellemkjoveår. Gennemsnittet for 1994-2002 er 144, men det skyldes dog alene det gode år 1999 (521). Rekordårene er stadig 1988 og 1989, begge med næsten 650.

Næsten en fjerdedel af årets Mellemkjover blev set i foråret, i alt 11 i tiden 18/4-2/6, hvor bl.a. 15/5 4 N Lyngvig (RK) og 17/5 2 trk. Spodsbjerg (S) kan nævnes. Sommeren gav tre fugle i dagene 11/7-23/7. Efterårets 35 fugle sås i perioden 15/8-5/12; bedste lokalitet var Skagen (NJ) med i alt 7 fugle. Der var et enkelt vinterfund, 14/12 1 1K Storebælt ud for Nyborg (F), hvilket var det første vinterfund fra Fyn.

Lille Kjove *Stercorarius longicaudus*

Årssummen for 2003 var blot 21-23 fugle. Der var 3-4 forårsfugle, hvoraf den første (26/4 1 ad. Sydfalster, LF) var meget tidlig på færde. Sommerens eneste fund var 27/6 1 ad. trk. Kongelunden (S). Efterårets forekomst på kun 17-18 fugle i perioden 15/8-12/10 er bundrekord, i hvert fald for årene siden 1988.

Regional fordeling af Mellemkjove og Lille Kjove 2003.
Regional distribution of Pomarine Skua and Long-tailed Skua 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
Mellemkjove	18	10	0	0	0	0	2	15	0	1	46
Lille Kjove	6-7	1	2	1	0	0	0	8-9	3	0	21-23

Regional fordeling af Storkjove 2003.
Regional distribution of Great Skua 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	23	0	0	0	0	1	0	1	0	0	25
2. halvår	1874	82	21	6	0	0	9	60	1	0	2052

Storkjove *Stercorarius skua*

Storkjoven fortsætter med at imponere, og de godt 2100 fugle i 2003 er ny rekord. Og i modsætning til de to foregående år var det ikke kun i Nordjylland, der var mange fugle, om end ca 1900 af dem stammer herfra. At der selvfølgelig må være en del gengangere i tallene ændrer ikke på, at det var et flot år.

Forårets forekomst på 24 fugle i tiden 3/5-21/6 var af normalt omfang. Hovedparten, i alt 21, sås i Nordjylland, heraf 16 ved Skagen. Sommerens og efterårets forekomster lå i perioden 5/7-26/10 og omfattede i alt 2079 fugle, heraf 1873 i Nordjylland. En række træksteder bidrog med imponerende totaler, således Skagen 601 (maks. 24/9 104), Lild Strand 505 (maks. 27/9 222), og Roshage 583 (maks. 27/9 261). I alt 9 fugle er rapporteret fra Fyn, og ved Gødser Odde (LF) sås i alt 3 9-27/8 – Storkjoven er langt fra årlig i Østersøen. Der foreligger to vinterfund, 18/1 1 Skagen og 15/12 1 Roshage.

ad., og 15/3-28/6 Holme Sø (S) mindst 3 forskellige fugle (1 3K + 2 ad.).

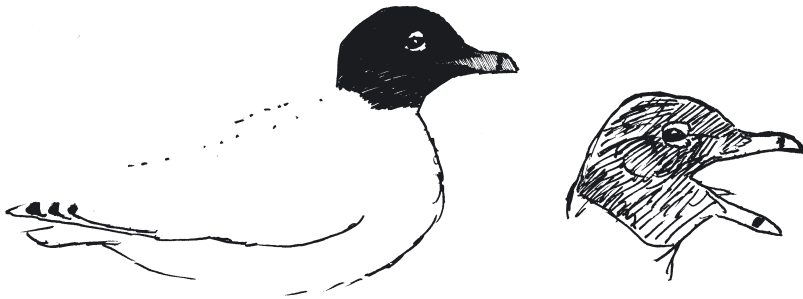
Andre fund af mere end én fugl var 17/4 2 Knudshoved (F), 24/4 2 Solrød Str. (S), 4/5 2 ad. Saltholm (S), 6/5 2 ad. Siø (F), 8/5 2 ad. Sprogø (S), 3/9 2 1K Vejle (VE), 6/9 2 Fanø (RB), 13/9 1 1K + 1 2K Højerup, Stevns (S) og 23/9 1 1K + 1 ad. Hanstholm (NJ).

Den første 1K-fugl sås så tidligt som 26/7 i Skagen (NJ) – som tegn på et ukendt ynglepar i (NJ), eller er den virkelig fløjet herop fra Holland eller Nordtyskland?

Den efterhånden adulte fugl, der gennem flere år har overvintret i det indre København(S), blev i 2003 set frem til 14/3 og igen fra 24/11 og året ud.

Sabinemåge *Larus sabini*

Det blev et jævnt år med 31 fugle, 2 i Nordsjælland og resten langs Jyllands vestkyst. Når man ser bort fra de to ekstreme år 1987 (187 fugle) og 1997 (437), har antallet svinget mellem én og 76.

Sorthovedet Måge *Larus melanocephalus*

Med ca 61 fugle blev 2003 endnu et rekordår, langt over gennemsnittet siden 1991 (37). Der var fund i alle årets måneder og i alle regioner undtagen LFM og B. Flest fund havde S med 24, alle på nær 7 set i Hovedstadsområdet.

Fra følgende lokaliteter er der tegn på yngleaktiviteter (med negativt eller ukendt resultat): 5/5-7/6 Sneum Engsø (RB), maks. 9/5 og 18/5 2 ad., 16/4-22/5 Dons Nørresø (VE), maks. 2 ad. ved flere lejligheder, 23/3 - 16/5 Vigelsø (F), op til 3

Aldersfordelingen i 2003 var 26 1K, 2 ad. og 3 ubestemte.

Den første fugl var 26/8 1 1K+ trk. Lild Strand (NJ), den sidste 20/10 1 1K Hanstholm (NJ). Eneste langtidsstationære var 27/9-7/10 1 1K Skagen (NJ). De bedste lokaliteter var 26/8-8/10 3 Lild Strand, 27/8-20/10 8 Hanstholm, 27/9-18/10 6 Blåvand (RK) og 21-27/9 6 Nørre Lyngvig (RK). Kun én anden lokalitet havde mere end én fugl, 23/9 2 trk. Tranum Strand (NJ). De sjællandske fugle var 11/10 1 1K trk. Liseleje og 12/10 1 1K trk. Korshage.

Regional fordeling af måger 2003.

Regional distribution of Mediterranean Gull (1), Sabine's Gull (2), Yellow-legged Gull (3), Western Yellow-legged Herring Gull (4), Iceland Gull (5) and Glaucous Gull (6) 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. Sorthovedet Måge	11	3	6	2	6	1	8	24	0	0	61
2. Sabinemåge	16	7	6	0	0	0	0	2	0	0	31
3. Kaspisk måge	5	0	10	1	0	0	8	51	19	24	118
4. Middelhavssølvmåge	6	0	17	3	4	2	11	28	8	8	87
5. Hvidvinget Måge	3	2	0	1	1	0	0	0	0	0	7
6. Gråmåge	15	2	7	2	1	1	0	2	0	2	32

Middelhavssølvmåge *Larus michahellis*

Det blev endnu et forrygende år med ca 87 fugle mod 58 i 2002. Fremgangen skete til trods for, at der på Bornholm kun sås en tredjedel så mange fugle som i 2002 (en lokal "tilbagegang", der formentlig skyldes, at der i 2002 (og 2001) afholdtes Feltræf på øen, hvilket gav mange fund). Som sædvanlig er hovedparten af fuglene set i landets sydøstlige del, men en hel del dog også i området omkring Fanø/Esbjerg (RB).

I første halvår sås 32 fugle, hvoraf 11/6 1 ad. Salthammer Odde (B) var den sidste. Ingen lokaliteter havde mere end to fugle. Den første i andet halvår var 13/7 1 2K Brund Nordmark (VE). De bedste lokaliteter var 29/8-31/10 5 Bagenkop (F), 17/10-30/11 6 Klintholm Havn (LFM) og 2-6/10 4 Ertholmene (B).

Kaspisk Måge *Larus cachinans*

Som for Middelhavssølvmåge var 2003 også et godt år for Kaspisk Måge, i alt ca 119 fugle (22 i første og 97 i andet halvår), praktisk taget det samme som i 2002 (121). En nedgang på Bornholm fra 62 i 2002 til 24 i 2003 skyldtes afholdelsen af Feltræf i 2002, jf. Middelhavssølvmåge). Hovedparten (86%) af årets fugle sås i det sydøstlige Danmark, flest i Østersø- og Øresundsområdet, og bedste region var (S) med 51 (30 i 2002). På Bornholm (B) var der følgende fund af ssp. *barabensis* ("Steppemåge"): 11/1 1 juv. + 2 ad. Rønne, 25/1 1 juv. Neksø og 1 ad. Bro Odde, og 11/2 1 juv. Sorthat Strand.

Første halvårs sidste fugl var 22/6 1 2K Stevns (S). Eneste lokalitet med mere end én fugl var 12/1 1 2K + 1 ad. Christianshavns Vold, København (S). Første fugl i andet halvår var 8/7 1 2K Hedeland (S), mens de efterfølgende mere normalt dukkede op ult. aug. De bedste lokaliteter var 29/8-28/10 6 Bagenkop Havn (F) (flest 14/9 5 1K), 24/10-6/11 5 Nordhavnstippen/Stubben,

København (S) (flest 27/10 4 1K + 1 2K), 13/9-8/11 11 Rødvig Havn (S) (flest 18/10 8 1K + 1 2K + 1 3K + 1 ad.), 20/9-23/11 17 Klintholm Havn (LFM) (flest 19/10 14 1K + 1 2K + 1 3K + 1 ad.) og 13-29/10 12 Ertholmene (B) (flest 4/10 8 1K).

Hvidvinget Måge *Larus glaucoides*

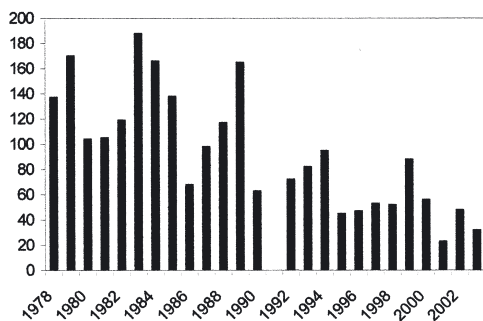
Der blev kun set 7 fugle i 2003, det laveste antal hidtil (6 i første og 1 i andet halvår). I 2002 var der 17. Fundene var 13/4 og 17/4 1 2K, 26/4 1 (ud. aldersangivelse) og 2-4/5 1 3K, alle Skagen (NJ), 24/1-6/3 1 3K set skiftevis ved Thorsminde (RK) og Thyborøn (RK), 23/11-25/12 1 4K Thyborøn, og 13/1-25/3 1 4K+ Århus. Dertil kommer den fugl, som siden 20/8 2002 opholdt sig i Kolding (VE) – her blev den set frem til 6/1 (og bestemt til ad.).

Gråmåge *Larus hyperboreus*

Som for Hvidvinget Måge var 2003 også et ringe år for Gråmåge med kun 32 fugle – det næstlaveste tal siden arten kom på listen i 1978, kun undergået af 2001 med 23. Den vigende tendens for arten ser altså ud til at fortsætte. Arten er set i alle regioner undtagen LFM, og med hovedparten af fuglene i Vest- og Nordjylland, hvilket er normalt.

Den sidste fugl i første halvår var 21/5 1 2K Skagen (NJ), og halvårets bedste lokaliteter var 7/1-21/5 4 (1 2K + 2 3K og 1 ad.) Skagen, 16/1-6/5 3 (2 2K + 1 3K) Hanstholm (NJ), 5/2-30/3 2 (1 2K + 1 3K) Hirtshals (NJ), 2/2 1 2K + 1 3K Hvide Sande (RK), 7/2-15/5 4 (3 2K + 1 3K) Blåvand (RB) og 15-26/2 2 (2 2K) Esbjerg (RB). Der var ingen sommerfund, og første fund i andet halvår var 5/11 2 Hirtshals. Bedste lokalitet var 5/11-4/12 2 (2 2K) Hirtshals. Fundene uden for Vestkysten var 12/1 1 3K Dueodde (B), 25/1 1 2K Bro Odde (B), 31/1-24/2 1 2K Reersø (S), 6/2 1 3K Åbenrå (SJ), 7-8/2 1 2K Grenå (fundet død 8/2), 2-3/3 1 2K Nørrestrand, Horsens (VE)

og 16/12 1 Århus (ÅH). Desuden blev 2K-fugle set mellem 12/2 og 30/3 ved Hornbæk (S), Gilleje (S) og Nivå (S); disse fund er her regnet for én fugl.

Gråmåge 1978-2003.
Glaucous Gull 1978-2003.

Ride *Rissa tridactyla*

22/6 32 par Hirtshals og 16/7 100 par Bulbjerg (NJ) er alt hvad der er indrapporteret på DOFbasen. En mere ihærdig indsats ved artens ynglelokaliteter vil stadig være ønskeligt.

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Årets første fund var 17/4 1 Lakolk Sydsøer (SJ), som ligger i yngleområdet. Uden for dette var der 4 fund: 29/4 2 ad. Tipperne (RK), 7/6 1 Harboøre Tange (RK), 2/7 2 ad. Nymindestrømmen (RK) og 18/8 1 S over Klosterkær ved Mossø (VE).

Rovterne *Sterna caspia*

Med 63 fugle blev 2003 det bedste år siden 1998, og så alligevel det 10. dårligste siden 1978, hvilket afspejler den generelle tilbagegang i perioden. 48 af fuglene sås øst for Storebælt, hvilket er en normal andel. Årets første var 21/4 1 ad. Ø Bøtø Nor (LFM), hvilket er tidligt men ikke usædvanligt; årets sidste var 11/9 2 Maderne (S). Den bedste lokalitet var som så mange gange før Kongelunden

(S) med 12 fugle i perioden 3/6-4/8. Bedste dage her var 3/6 3 ad. trk. og 21/7 5 trk. Øvrige obs. af mere end 2 var 6/5 3 Lufthavnen (B), 25-26/7 1 ad. + 2 1K Ølsemagle Revle (S), og 13/8 4 S Salthammer (B).

For at sætte de vigende danske tal i relief kan det oplyses, at der mindre end 150 km fra Danmark, i området øst-sydøst for Rügen, findes overnatningspladser med op til 200 fugle. Det kan også nævnes, at kun obs. af mere end 100 fugle nævnes i årsrapporten for Mecklenburg-Vorpommern (se f.eks. Müller 2004).

Hvidvinget Terne *Chlidonias leucopterus*

Arten er fra 2003 udgået af SU-listen og er derfor med i årsrapporten for første gang. Det blev en god debut med ca 8 fugle. Fire af dem blev set i Margrethekog (SJ) 24/7-19/8 (1 1K, 2 ad. og 1 ud. aldersangivelse). De øvrige var 20/7 1 i overgangsdragt Bygholm Vejle (NJ), 4-16/10 1 1K Skjern Enge (RK), 22/7 1 1K Slambassinet, Odense (F), og 25/9 1 1K Borreby Mose (S).

Lomvie *Uria aalge*

Bestanden på Græsholmen (B) ligger fortsat på ca 2500 par.

Alk *Alca torda*

Bestanden på Ertholmene (B) er vurderet til 775 par, samme niveau som i de sidste mange år. På Mulekleven (B) er bestanden stabiliseret, ca 14 par mod 10-13 par i 2002.

Tejst *Cephus grylle*

Indrapporteringen til DOFbasen af ynglefund og -par er meget mangelfuld, og der kan kun opfordres til en mere målrettet indsats, så vi får mere styr på artens bestandsudvikling. Der er følgende indrapporteringer af ynglepar: Sejerø (S) 100 par, Tunø (ÅH) 54 par, Musholm (S) 19 par, Anholt (ÅH) 6 ynglefugle (3 par) og Sangstrup Klint (ÅH) 8 ynglefugle (4 par).

Lunde *Fratercula arctica*

Efter en årstotal på 101 Lunder i 2002 blev 2003 et mere jævnt år med 44, lidt under gennemsnit-

Regional fordeling af Rovterne 2003

Regional distribution of Caspian Tern 2002.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
6	3	1	1	1	1	2	22	6	20	63

tet siden 1978 (51). Den geografiske fordeling var også normal, halvdelen af fuglene sås langs vestkysten og i Nordjylland. Der var ingen fund fra de indre farvande.

Der sås 19 fugle (6 døde) i første halvår, hvor den sidste – 18/6 1 ad. Vejle Fjord (VE) – var meget sen. De største fund i halvåret var 18/1 4 S Kronborg (S) og 9/2 2 N Kysing Næs (ÅH). Af efterårets i alt 25 (2 døde) fugle sås den første så tidligt som 27/8 1 2K Vejle Havn (VE), mens den næste tidsmæssigt var mere normal, 21/9 1 ad. Lild Strand (NJ). Der var følgende fund af mere end én fugl: 11/10 2 V Rosenvold (VE), 12/10 3 V Hansholm (NJ) og 2/11 3 S Fornæs (ÅH). De fleste fugle sås 11-13/10 (8) og 2-8/11 (6).

ornitologer (Tofft 1993). Dækningen må således betragtes som utilstrækkelig. Bemærkselsesværdigt er det, at der ingen fund var i Århus Amt i 2003, for første gang siden 1988.

Mosehornugle *Asio flammeus*

Der blev indrapporteret ca 295 fugle fordelt over hele året og det meste af landet. De største forekomster var alle fra Ålborg Havn (NJ): 23/1 6, 26/1 5, 5/2 9, 8/2 4, 14/2 5, 17/2 6 og 23/6 6. Af andre store forekomster kan bl.a. nævnes 18/4 5 Grenen (NJ), 21/4 4 Nykøbing-Rørvig Kommune (S), 29/5 4 Skagen (NJ), 29/4 4 Christiansø (B), 15/10 4 Mandø (RB), 17/10 4 Hjørpsted (SJ), 5/11

Regionalfordeling af Lunde 2003.

Regional distribution of Puffin 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
17	1	3	8	6	1	0	8	0	0	44

Turteldue *Streptopelia turtur*

Der er indrapporteret i alt 61-66 Turtelduer for 2003, og antallet af ynglepar er anslået til 9-11. Observationerne er fortrinsvis fra maj-juni. Den første var 15/4 1 Hulsig By (NJ), men der er en smule tvivl om hvorvidt det kan have været en Østlig Turteldue. Den følgende observation gælder en Turteldue, der holdt til ved Tryggevældeåens udløb i udkanten af Strøby Egede (S) 4-6/5. Årets sidste blev observeret 8/10 i Blåvand (RB). Fund af flere fugle var 9/5 3 Beckmanns Plantage i Bov Kommune (SJ), 16/5 2 Hammeren (B), 23/5 2 Grenen (NJ) samt 24-25/5 2 Gilbjerg Hoved (S).

Årsrapporternes tal for Turteldue er stærkt varierende, da artens levesteder sjældent besøges af

4 Værnengene (RK) og 21/12 4 Darum Enge og Forland (RB). Flere lokaliteter udmærkede sig ved at have stationære fugle gennem længere perioder, foruden Ålborg-området således blandt andet Skagen-området (NJ) og Nordhavnstippen/Stubben (S). Der blev registreret 11 ynglepar (Grell et al. 2004).

Perleugle *Aegolius funereus*

Der blev indrapporteret 4 fugle: 15/3 1 Klemensker Plantage (B), 15/3 1 Åkirkeby Kommune (B), 13/10 1 Omø Vesterstrand (S) og 11/11 1 Lyngby Sø (S). Sidstnævnte havnede på Zoologisk Museum, efter at den var fløjet imod en rude.

Regional fordeling af Turteldue i 2003.

Regional distribution of Turtle Dove 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
19-21	0	3	0	1	min. 21	2	6-9	3	6	61-66

Regional fordeling af Natravn i 2003.

Regional distribution of Nightjar 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
92	43	12	9-10	11	8	0	10	1	3	189-190

Natravn *Caprimulgus europaeus*

Lige som i tidligere år ligger antallet af indrapporterede Natravne, i alt 217, væsentligt under den anslåede landsbestand på 500-600 par (Jensen & Jacobsen 1996). De første fund var 11/5 1 Kongelunden (S) og 1 Hammeren (B), mens de sidste Natravne sås i september, 5/9 1 Hulsig Hede (NJ) og 6/9 1 Rø (B). Langt de fleste observationer er fra kerneområderne i Ringkøbing Amt og Nordjylland. Der er indrapporteret 83-112 syngende hanner, flest 14/6 8 Nørlund Plantage (VE/RK), 16/6 8 Blåbjerg Plantage (RB) og 12/5 9 Grev Moltkes Plantage (RK).

Biæder *Merops apiaster*

Der blev observeret 31 Biædere i 2003. Den første var 2/5 1 Møns Klint (LFM), mens de sidste (3 ad. + 2 juv.) sås 12/9 på en hemmeligholdt lokalitet (F). Årest største flokke var 22/6 6 på hemmeligholdt lokalitet (F), 18/5 4 Skagen og 11/5 4 Ulstrup (S). Der var ynglende Biædere i tre amter, med et enkelt par i hvert (Grell et al. 2004).

Hærfugl *Upupa epops*

Årssummen for 2003 var 40-41, væsentligt over gennemsnittet på 23 for 1988-2001. Et større antal observationer på sydfynske og langelandske lokaliteter er her vurderet til at repræsentere 12 forskellige fugle. Forårsfundene er fortrinsvis fra Fyn og Sjælland, og strækker sig fra 29/3 – 1 Hov Nordstrand, Langeland (F) – til 29/5 – 1 Sejerø (S). Der var tre sommerfund: 7/7 1 Vivede Møllehuse ved Fakse (S), samt 13/8 1 og 28/8 1 Gulstav (F). Der var ingen ynglefund. I efteråret blev der

set Hærfugl fra 2/9 – 1 Keldsnor (F) – til 26/10 – 1 Brattingsborg Gods på Samsø (ÅH). Dertil kommer et sjældent vinterfund, 7/12 1 Køge Sydstrand (S).

Tilføjelse til Årsrapporten 2002 (Lange 2004): Ud over de 13-15 nævnte fugle blev en Hærfugl set 14/4 Ishøj Landsby (S).

Hærfugl 2003. Hoopoe 2003.

Vendehals *Jynx torquilla*

Yngleforekomsten af Vendehals i 2003 er behandlet af DATSY, der registrerede 7-25 ynglepar (Grell et al. 2004). I alt blev der observeret 132 Vendehalse, hvilket er en del under gennemsnittet for den sidste halvdel af 1990'erne på godt 150, og langt mindre end niveauet i 1970'erne og 1980'erne.

Regional fordeling af Biæder i 2003 (excl. ynglefuglene).

Regional distribution of Bee-eater 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
5	5	3	2	0	0	8-11	4	3	1	31-34

Regional fordeling af Hærfugl i 2003.

Regional distribution of Hoopoe 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
4	3	1-3	3-4	1	0	15-16	9-10	1	4	41-46

Regional fordeling af Vendehals hhv. forår og efterår (excl. ynglefuglene).

Regional distribution of Wryneck 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	22	11	7	6	1	1	8	12	10	6	84
2. halvår	0	1	5	1	1	0	5	2	1	10	26

Regional fordeling af Lille Flagspætte i 2003.
Regional distribution of Lesser Spotted Woodpecker 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1	0	1	5	2	5	1	41	11	30	97

Årets første var 17/4 1 Rømø (SJ), de sidste 13/9 1 Vestamager (S) og 1 Christiansø (B). Fundene var jævnt fordelt over landet. De fleste fugle observeredes i forårsperioden, i alt 72 når ynglefuglene fratrækkes. Forekomsten i efteråret lå på kun 15 fugle og faldt i perioden 21/8-13/9.

Lille Flagspætte *Dendrocopos minor*

Der er indrapporteret 97 fugle fordelt over hele landet. Observationer af denne art varierer meget, især fordi artens foretrukne habitater, elleskove og andre sumpede skovområder, ikke dækkes ret godt af feltornitologerne (Grell et al. 2004). Der blev registreret 16-49 ynglepar i 2003 (Grell et al. 2004), flest i hovedstadsområdet og på Lolland-Falster og Bornholm. Arten yngler dog over det meste af landet (Grell 1998).

Toplærke *Galerida cristata*

Udenfor de traditionelle ynglelokaliteter Hirtshals (NJ), Skagen (NJ) og Frederikshavn (NJ) forelig-

ger der tre fund: 13/6-7/7 1 syngende han Skejby (ÅH), 31/7 1 Næstved (S) samt 2/12 1 Grenå (ÅH). Arten er grundigt behandlet af Grell et al. (2004), som der henvises til for yderligere oplysninger.

Storpiber *Anthus richardi*

Årets total på 51 fugle er det næststørste antal, der er registreret i landet, kun overgået af 1994 med 65 fugle. I 1988 var der 49 og i 1993 48, men ellers har tallet været meget mindre.

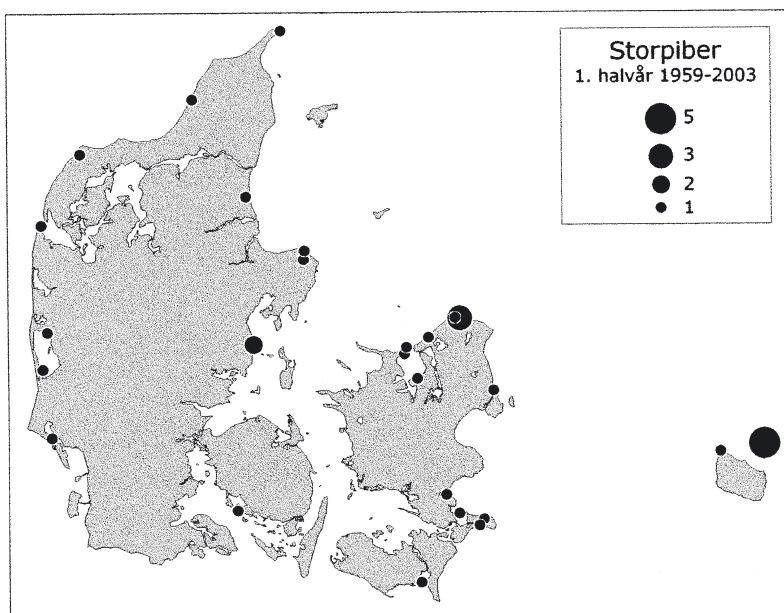
Årets eneste forårsfugl var 6/5 1 Grenen (NJ). Forårsfund gøres regelmæssigt, men spredt over det meste af landet, og i Ribe Amt, hvor de fleste Storpibere gennem tiden er set, er der kun gjort ét forårsfund. Efterårets første fund var 11/9 1 Kors-hage (S), 13/9 1 Hønen, Sønderho (RB) og 17/9 1 Grenen (NJ); de sidste var 1/11 1 Gl. Hviding Forland (RB), 1/11 1 Sønderho (RB), 5/11 2 Hirtshals Fyr (NJ) og 15/11 1 Hillerup Enge (RB).

Regional fordeling af Storpiber i 2003
Regional distribution of Richard's Pipit 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
11	4	30	0	0	1	0	4	0	1	51

Regional fordeling af Markpiber i 2003
Regional distribution of Tawny Pipit 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
8	0	1	2	1	0	3	1	1	0	17

Geografisk forekomst af Storpiber i Danmark, første halvår i perioden 1959-2003. Bemærk, at de to fugle ved Kysing Næs (ÅH) kun repræsenterer én observations. Kilde: SU-rapporter og årsrapporter. *Richard's Pipit 1959-2003 (spring records).*

Markpiber *Anthus campestris*

Ynglefundene er behandlet af Grell et al. (2004). Fuglene ankom ret sent, 12/5 2 Anholt Flyveplads (ÅH) (sandsynligvis lokale ynglefugle), 19/5 1 Klise Nor (F) og 21/5 1 Damsted Klit (NJ). Efteråret startede med en meget tidlig trækfugl, 20/7 1 S Køge Sydstrand (S), efterfulgt af 28/7 1 Storedal, Læsø (NJ), 29/7 1 Kettrup ved Ingstrup (NJ), 10/8 1 Kalløgrå (LFM) og 18/8 1 Gedser Odde (LFM). Årets sidste fund var 9/9 2 Dovns Klint (F), 14/9 1 Rosenvold (VE) og 17/9 1 Søjord, Fanø (RB).

Rødstrubet Piber *Anthus cervinus*

Årets total på 59 fugle, 15 i første og 44 i andet halvår, er det fjerdelaveste i årsrapportens historie. Kongelunden havde kun 8 fugle og Skagen 4. På den anden side sås hele 6 fugle i Sønderjylland, hvor arten ikke er årlig, og 8 på LFM er også pænt.

Den usædvanlige fordeling af fuglene hænger måske sammen med det usædvanligt varme efterår, der måske har holdt fuglene tilbage længere nordpå, hvorefter de er trukket hurtigt over Danmark.

Der blev set enkelte langtidsstationære fugle: 14/9-28/9 1 Nordhavstippen/Stubben (S) og 2/10-11/10 1 Østerøso, Knudshoved (F).

Forårets forekomster startede og sluttede tidligt. De første var 23/4 2 Årø Sund (SJ), 6/5 1 Lufthavnen (B), og 8/5 1 Grenen (NJ), 1 Tontoft Nakke (SJ) og 1 Fakkebjerg (F), mens de sidste var 11/5 1 og 13/5 1 Christiansø (B), 18/5 1 Spodsbjerg (S) og 20/5 2 Grenen (NJ). Normalt ses de sidste 29/5-5/6. Efterårstrækket forløb mere normalt og startede med 17/8 1, 30/8 1 og 4/9 1 Gedser Odde (LFM), mens de sidste var 12/10 1 Navnsø (NJ) (sent for landsdelen), 18/10 1 Ishøj Strand (S) og 22/10 2 Nivå Golf (S).

Regional fordeling af Rødstrubet Piber i 2003
Regional distribution of Red-throated Pipit 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
6	0	3	0	0	6	3	23	8	10	59

Skærpiiber *Anthus petrosus* (yngleforekomster)
Der er som vanligt kun få observationer af ynglefugle, og eneste sikre ynglefund var 18/5-24/7 Århus Østhavn, op til 5 fugle, og hvor der 8/7 blev set fugle med føde i næbbet. Seks fugle 30/7 Nordre Rønner (NJ) kan også formodes at være ynglefugle med unger. Øvrige sommerobservationer, enten ynglefugle eller blot oversomrende fugle, var 7/6 1 syngende Hjarnø (VE), 8/6 1 Røsnæs og 3/8 1 Agger Tange.

Bjergpiiber *Anthus spinoletta*

Årets total på 672 fugle overstiger den tidligere rekord fra 2001 med mere end 250 fugle. Rekordforekomsterne skyldes især en invasion i andet halvår, som fortsatte ind i 2004 (Nielsen 2004). I tallene fra Nordjylland er der ganske vist nok en del gengangere, da det næppe har været muligt at fjerne dem alle. I de øvrige regioner er tallene beregnet ud fra lokalitetsmaksima, og da der formodentlig sker en vis udskiftning af fuglene de enkelte steder, må der her være tale om minimumstal.

De største observationer i første halvår var 10/1 3 Ribe Østerå (RB), 5/2, 25/2 og 3/3 3 Bogensø (F), 15/2 3 Skagen (NJ), 23/2 3 Øster Rendbæk, 28/2 3 Nordstrand, Skagen (NJ) og 2/4 3 Bygholm Vejle (NJ). Sidste fund i halvår var 6/4 2 Lille Vildmose (NJ) og 8/4 1 Selbjerg Vejle (NJ) (det ser ud til, at aprilfund er blevet normen).

I andet halvår ankom de første fugle rekordtidigt, 4/10 3 Skjern Enge (RK) og 15/10 3 Lakolk, Rønmø (SJ), og på mindst 9 lokaliteter sås der fugle

allerede i oktober. Nordjyllands hidtil tidligste fund var 20/10 1 Bygholm Vejle. Landets største oktober-fund var 30/10 22 Grenen (NJ) – få dage efter at lokaliteten havde sit tidligste fund nogensinde, 26/10 4. Ny rekordforekomst blev 20/11 66 Øster Landkanal (NJ), som også havde flotte tal andre dage, 17/11 28 og 28/11 34. Andre lokalitetsmaksima var: 23/11 12 Værnengene (RK), 28/11 12 Årslev Engsø (ÅH), 13/12 17 Køge Sydstrand, 18/12 12 Lejodde (S), 22/12 12 Bygholms nordlige rørskov (NJ) og 22/12 24 Kogleaks (NJ).

Sortrygget Hvid Vipstjert *Motacilla alba yarrellii*

Med ca 75 fugle var 2003 et rigtig godt år for denne underart. Året indledtes med 18/1 1 ♂ Blåvands Huk (RB). De første med normal ankomst var 11/3 2 Råhede Enge (RB) og 15/3 1 vest Stadil Fjord (RK). Året afsluttedes med 26/9 1 ad. ♂ Thorsminde og 27/9 2 Århus Havn (ÅH). Hovedparten af fuglene sås vanen tro i den sydvestlige og vestlige del af Jylland. Herfra stammer også årets største forekomster, 1/4 4 Værnengene (RK) og 5/4 3 Sdr. Farup Enge (RB).

Gulhovedet Gul Vipstjert *Motacilla flava flavissima/lutea*

Med 4-6 fugle var 2003 et normalt år. Fundene var 9/5-9/7 1 ♂ Værnengene (RK), 12/5 1 ♂ Ulvedybet (NJ), 29/5 1 Poldene i Nymindestrømmen (RK), 2/8 1 ♂ Tipperne (RK), 4/9 1 ♂ Østerild Fjord og 7/9 1 ♂ Bygholm Vejle (NJ).

Regional fordeling af Bjergpiiber 1. og 2. halvår 2003.
Regional distribution of Water Pipit, spring and autumn 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	58	3	4	5	0	4	10	2	1	0	87
2. halvår	468	26	2	18	1	3	15	51	1	0	585

Sortrygget Hvid Vipstjert. Fordeling pr måned, 2003.
Monthly distribution of Pied Wagtail 2003.

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
	1	0	25+	25+	12	5	1	2	3	0	0	0

Regional fordeling af Sortrygget Hvid Vipstjert i 2003.
Regional distribution of Pied Wagtail 2003.

	NJ	RK	ÅH	RB	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
	13	10+	8	30+	0	1	4	6	0	0	72+

Blåhals *Luscinia svecica*

Uden for artens kendte yngleområder i Sydvestjylland er der rapporteret 83 ubestemte og Nordlige (*L. s. svecica*) Blåhalse, 71 i foråret (6/5-28/5), heraf 67 på Christiansø (20 rst. 20/5), og 12 i efteråret (29/8-3/10). Sydlig Blåhals (*L. s. cyane-cula*) er rapporteret fra den vestlige del af (RB) og (SJ), med et enkelt fund i (RK): 17/4-16/5 1 sy. Vest Stadil Fjord (tredje fund af underarten i amtet). De første fugle ankom til ynglelokaliteterne i Marsken (SJ) allerede 27/3. Se i øvrigt Grell et al. (2004).

Sortstrubet bynkefugl *Saxicola torquata*

Der henvises til Grell et al. (2004).

Vindrossel *Turdus iliacus*

(yngle- og sommerforekomster)

Der foreligger ét sandsynligt ynglefund, idet en fugl med føde i næbbet 12/6 bliver set ved Bødkermosen på Møn. Tre Vindrossler i et sommerhusområde ved Melby Overdrev (S) 26/7 kan have været et ynglepar med unge eller et kuld udfløjne unger. I juni er indtil 17/6 observeret en syngende fugl på Grenen (NJ), men sådanne sene fugle iagttages næsten hvert år ved Skagen, og der er ikke gjort ynglefund eller fundet indicier på at arten skulle have ynglet.

Ringdrossel *Turdus torquatus*

(yngle- og sommerforekomster)

Der har ikke i 2003 været tegn på, at Ringdrosslen skulle have ynglet i Danmark. Forårets sidste, en hun, blev set ret sent, 30/5 på Agger tange (NJ), og i efteråret dukkede den første op 14/9 på Møn.

Flodsanger *Locustella fluviatilis*

Med 19-21 fugle var årets forekomst over middel. De første fund var ret tidlige, 29/4 1 sy. Møns Fyr (LFM) og 3/5 1 Christiansø; sidstnævnte var Ert-

holmenes 23. og hidtil tidligste forårsfund. Årets sidste blev hørt 22/7 ved Randers (ÅH).

Savisanger *Locustella luscinoides*

Årets forekomst var på mindst 20 fugle mellem 21/4 (Vejlerne) og 26/7 (Fyn). De bedste lokaliteter var Magisterkog (SJ) med mindst 4 syngende fugle og Vejlerne med mindst 3. Arten er grundigt behandlet i Grell et al. (2004) som der henvises til.

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

Grell et al. (2004) nævner i alt 12-14 syngende hanner i 2003, mens der til denne rapport er fremskaffet oplysninger om mindst 20 syngende fugle fordelt på 18 lokaliteter. Hovedparten af fundene var i de sydlige og østlige egne af landet, og de lå alle i perioden 3/5-19/7. Stationære hanner, der sang gennem længere tid, er rapporteret fra Brabrand Sø (ÅH) 30/5-16/6, Solbjerg Enge (S) 17/5-11/6, Gundsømagle Sø (S) 21/5-12/6, Lakolk Sø (SJ) 29/5-5/6, Maribosøerne (LFM) 3/5-19/7, samt Nakskov Inderfjord (LFM) 9/5-27/5. De to sidstnævnte lokaliteter samt Vejlerne (NJ) husede som de eneste to syngende fugle. Der er ikke til nærværende rapport fremskaffet oplysninger, der dokumenterer at arten yngede i landet i 2003, men Grell et al. (2004) anslår bestanden til 5 sandsynlige og 4 mulige ynglepar.

Høgesanger *Sylvia nisoria*

Med en forekomst på i alt 16 fugle kom forekomsten i 2003 tilbage på det normale niveau for de senere år, efter den flotte forekomst i 2002.

Der blev fundet en enkelt syngende Høgesanger, 29/5 1 2K ♂ Østmøn, en tidligere ynglelokalitet (Grell et al. 2004). Herudover foreligger der to forårsfund fra Christiansø, 20/5 1 rst. og 1/6 1 rst. På Bornholm blev der set en juv. 19/7 ved Årsdale, hvilket tyder på, at der har været et ynglepar et

Regional fordeling af sangere 2003.

Regional distribution of River Warbler (1), Savi's Warbler (2), Great Reed Warbler (3) and Barred Warbler (4) 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Cø	Total
1. Flodsanger	1	0	0	3	3	2	2	2	4	1	2	20
2. Savisanger	3	0	0	0	0	5	5	5	2	0	0	20
3. Drosselrørsanger	2	0	0	3	0	1	2	4	6	2	0	20
4. Høgesanger	1	0	3	0	0	0	0	1	3	1	7	16

sted på øen, da trækket normalt først indledes pr. august (Olsen 1992).

I tidsrummet 6/8-28/9 er der set i alt 13 ungfugle, der alle formodes at have været på omvendt træk eller under spredning fra ynglepladser syd eller øst for landet; 5 sås på Christiansø (6-30/8) og 3 ved Gedser (13/8-28/9).

Lundsanger *Phylloscopus trochiloides*

Forekomsten af Lundsanger varierer kraftigt fra år til år. Siden 1993, hvor arten blev taget af SU-listen, har årstotalen svinget mellem 4 og 46 fugle, med et gennemsnit på 23. I 2003 er i alt set ca 33, incl. et ynglepar. Ynglefundet var på Bornholm, hvor et par fik 5 unger ved Baggeå – i lokalredaktørens have!

De første Lundsangere var meget tidlige, 10/5 og 12/5 1 rst. Stampen (B) samt 14/5 1 sy. Klin-teskoven (LFM). Den normale ankomstdato ligger omkring 20/5. Lokaliteter med flere fugle var Skagen (NJ) med i alt tre syngende 31/5-3/6, Røsnæs (S) med to syngende 8/6, samt Christiansø med i alt 8 rst. 26/5-2/6 (dog evt. med gengan-gere). Ud over yngleparret, der sås frem til 29/7, er der ingen fund fra andet halvår.

Hvidbrynet Løvsanger *Phylloscopus inornatus*

Årets 25-30 fugle er ny rekord, idet hidtil bedste år var 1994 med 24. Alle fund er fra efteråret, i perioden 26/9-26/10, og hovedparten, mindst 15, blev fundet i Sydvestjylland, hvor feltræffets deltagere bidrog med flere fund. Herudover skal nævnes 2/10 1 Skagen, hvilket var det første fund her i 11 år, 5/10 1 Knudshoved (F) –Fyns femte fund – samt 30/9-3/10 i alt 4-7 Christiansø.

Sibirisk Gransanger *Phylloscopus collybita tristis*

Årets eneste fund var 17/11 1 rst. Blåvand (RB).

Rødtoppet Fuglekonge *Regulus ignicapillus*

Rødtoppet Fuglekonge er en af de arter, der har vist sig særdeles vanskelig at overvåge i DATSY-projektet. Derfor er arten udgået af DATSYs liste i projektets anden fase (Grell et al. 2004).

Forekomsten i 2003 var god, mindst 136 fugle, hvilket er den næsthøjeste total siden 1978. Forekomsterne kan inddeles i fire kategorier: i marts-april observeres nyligt ankomne trækfugle spredt i landet, i maj-juni (sjældnere også juli-august) ses de formodede ynglefugle (som

Regional fordeling af Lundsanger (1) og Hvidbrynet Løvsanger (2) 2003.

Regional distribution of Greenish Warbler (1) and Yellow-browed Warbler (2) 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1)	4	0	0	0	0	0	0	8	1	18-21*	31-34*
2)	1	1	11-14	0	1	4	1	0	1	5-7	25-30

* incl. et ynglepar med 5 unger.

Fuglekongesanger *Phylloscopus proregulus*

Efteråret bød på mindst 13 "tigerdyr", noget over de senere års små tal. Gennemsnittet for 1992-2002 er på 16, men bortset fra det helt enestående rekordår 1996 (84) har årssummen blot ligget på mellem 2 (1985, 2001) og 30 (2000). Ikke mindst feltræffet i uge 42 medvirkede til at øge totalen for 2003, idet der i den uge blev fundet mindst 9: 3-4 på Rømhø, 1 Fanø, 2 på Mandø og 3 i Blåvandsområdet. Årets øvrige fire fugle var 16/10 1 rst. Christiansø, 18-19/10 1-2 Mandemarle Haver (LFM), 22-23/10 1 Bødkermosen (LFM) samt 28/10 1 Flyvesandet camping (F), blot Fyns fjerde fund.

regel syngende hanner) i blandskove, i september-november er de fleste observationer fra trækstederne, og endelig rapporteres der hvert år enkelte vinterfund i januar-februar og december.

I 2003 var forårets første 13-14/3 1 Søndervig (RK) og 16/3 1 Vr. Vedsted (RB). De første syngende fugle sås ult. marts, og sang er rapporteret frem til 24/8. Der var to sikre ynglefund, ved Strøby Ladeplads (S) og i Fanefjord Skov (LFM); begge par fik unger. Herudover foreligger der oplysninger om ca 45 syngende fugle fordelt på 30 lokaliteter, især i de sydlige egne af landet, ikke mindst Møn (15 sy. på 10 lokaliteter). Efterårets forekomst var på omkring 50 fugle, og der var mindst 5 vinterfund (RK, RB, VE, F).

Lille Fluesnapper *Ficedula parva*

I alt blev der observeret 129 fugle i 2003, nogenlunde som i de to forudgående år. Gennemsnittet for perioden 1978-2002 er 160. Foråret bød på 85 fugle i perioden 30/4-11/6, heraf 68 på Christiansø (10/5-1/6, maks. 22/5 10). Der blev kun rapporteret ganske få syngende hanner og ingen sikre ynglefund. Det eneste sommerfund var en han, der sang i Ølene (B) 16/7. Efterårets forekomst lå i perioden 2/9-16/10, i alt 43 fugle (30 på Christiansø 2/9-4/10). Det skal dog tilføjes, at tal fra

ringmærket 104 i Indfjorden ved Nissum Fjord. På Bornholm er Skægmejsen måske ved at forsvinde – den genindvandrede i 1990, og det første sikre ynglefund blev registreret i 1999, men i 2002 blev der kun set fem fugle, og i 2003 var der kun en enkelt observation.

Korttået Træløber *Certhia brachyactyla*

Korttået Træløber fortsætter med at sprede sig ud over landet. På Sjælland var den hidtil blevet set på næsten 20 lokaliteter, men i 2003 steg tallet til

Regional fordeling af Rødtoppet Fuglekonge (1) og Lille Fluesnapper (2) 2003.

Regional distribution of Firecrest (1) and Red-breasted Flycatcher (2) 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1)	6	3	32	4	2	22	8	17	36	6	136
2)	3	2	5	5	0	1	1	3	6	103	129

Christiansø altid er fugledage, og at nogle fugle må formodes at opholde sig på øen i flere dage.

Hvidhalset Fluesnapper *Ficedula albicollis*

Der er rapporteret 6 fugle fra 2003, hvilket er det normale niveau. Ligeledes normalt var det, at langt hovedparten af fuglene så i de østligste dele af landet: 3-4/5 og 11/5 1 ♂ sy. Gråmyr (B), 4/5 1 ♂ Ølene (B), 10/5-21/5 i alt 3 ♂♂ (2 2K og 1 ad.) Christiansø, samt 30/5-8/6 1 ♂ sy. Strandkær (ÅH) (femte fund i amtet).

Skægmejsen *Panurus biarmicus*

Udsvinget i antallet af Skægmejser afhænger gerne af forekomsten i Vejlerne (NJ), men de sammenlagt 2500 fugle her i 2003 var kun en anelse over tallet fra 2002, så når landstotalen i 2003 viste ca. 2000 flere Skægmejser end i 2002, skyldes det forekomster andre steder i landet. De mange observationer kommer især fra Vest- og Sønderjylland og fra Sjælland, og årsagen til de høje tal kan dels være en øget brug af DOFbasen, dels feltræffet i Sønderjylland, som gav mange store fund i efterårsferien. Ikke mindst på Fanø (RB), hvor der 13/10 sås 145, og hvor 147 trak S 16/10. Også Ringkøbing Amt kunne præstere et trecifret antal Skægmejser, idet der 28/9 blev

33, størstedelen i Frederiksborg og Københavns Amt. På den bedste lokalitet for arten, Jægersborg Dyrehave, blev der 15/3 set og hørt 19 fugle. I Nordjylland blev der, bare tre år efter at det første ynglepar registreredes i 2000, set Korttået Træløber på fem lokaliteter. På begge de kendte lokaliteter Krabbesholm zSkov (NJ) og Hald Hovedgård (NJ) hørtes to syngende fugle, og 20/3 var der endda tre ved Hald Hovedgård. I den nordlige del af Århus Amt blev der set fugle på tre nye lokaliteter. I Ribe Amt og på Lolland, Falster og Møn blev der observeret fugle på henholdsvis fire og syv lokaliteter, hvilket er normalt.

Regional fordeling af Korttået Træløber 2003. Arten er alm. i VE, SJ og F.

Regional distribution of Short-toed Tree-creeper 2003. The species is common in VE, SJ and F.

Region	Antal fugle	Antal lokaliteter
NJ	34	5
RK	0	0
RB	9	4
S	309	33
LFM	9	7
B	0	0

Regional fordeling af Skægmejsen 2003.

Regional distribution of Bearded Tit 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
3512	715	1148	347	202	393	320	1844	69	22	8572

Pungmejse *Remiz pendulinus*

I årene 1998-2002 blev der observeret mellem 80 og 172 Pungmejsere, så totalen på 258 i 2003 var meget flot – det er det højeste antal siden 1995, og mere end dobbelt så mange som i 2002. Desværre gav det sig ikke udtryk i flere ynglepar end normalt – 9 sikre og 6 sandsynlige er helt på niveau med årene 1998-2002, mens der blev fundet 20-30 ynglepar i midten af halvfemserne. Som vanligt fandtes de fleste ynglefugle i Århus Amt, i alt 6-10 par.

Årets første fugl blev set meget tidligt, 15/3 1 Køge Sydstrand (S). De følgende fund var 3/4 + 5/4 1 ♀ Eskelund (ÅH) og 12/4 1 ♂ Bjerregrav Mose (ÅH). Årets sidste var 18/10 1 Rømmø Nørreland (SJ), 19/10 1 Ballum Sluse (SJ) og 30/10 1 Hovvig (S).

Regional fordeling af Pungmejse 2003.

Regional distribution of Penduline Tit 2003, birds and breeding pairs.

Region	Antal fugle	Antal ynglepar
NJ	39	0-1
RK	8	0-2
RB	36	0
ÅH	55	6-10
VE	9	0-1
SJ	10	0
F	43	1
S	53	1-2
LFM	29	1-2
B	5	1
Total	287	10-20

Pirol *Oriolus oriolus*

I alt blev der set 81 Piroler i 2003, hvilket er det højeste antal siden 1998, men dog ikke meget højere end gennemsnittet. I modsætningen til 2002 sås der Pirol i næsten hele landet, kun Vejle Amt havde ingen fund. Flest fugle sås på Sjælland og Fyn, inkl. den sydlige del af Langeland, som husede flere af de 4-11 ynglepar, der blev registreret (Grell et al. 2004).

Årets første var 8/5 1 Grenen, Skagen (NJ) (den første af i alt 12 forårstrækkere dér) og 1 Fakkebjerg, Sydlangeland (F), og 9/5 1 Dovns Klint (F) og 1 syngende Klinteskoven, Møn (LFM). Efter juni sås blot 15/7 1 og 24/7 1 Påø Skov (F), Langeland, samt 3/8 3 og 10/8 1 Æbelø (F).

Pungmejse 1990-2003.

Penduline Tit 1990-2003 (number of birds and number of breeding pairs).

	Årstotal	Ynglepar
1990	-	62-68
1991	-	55
1992	246-266	-
1993	330	50-57
1994	-	41-47
1995	398	25-30
1996	229	20-22
1997	228	20-24
1998	142	12
1999	169	19-20
2000	80	4-5
2001	172	14-16
2002	118	8-13
2003	258	9-15

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

Der blev i 2003 ikke observeret nogen tegn på, at Nøddekrigen yngede. Årets første halvdel bød kun på 10 fugle, hvoraf en enkelt observation tegnede sig for de 5 (11/4 ved Hvidkilde Gods (F)). Dette var forventeligt efter det meget lave antal, der optrådte i efteråret 2002. Ud over det ovennævnte fund, var forårets sidste en stationær fugl ved Grenå Strand i perioden 1/2-16/3. Efteråret gav en del flere Nøddekriger, men dog kun i alt 188. De første var 4/9 1 Ullerup Skov (S), 17/9 1 NV Århus Midtby (ÅH) og 19/9 4 trk. Stigs-næs Skov (S). I perioden 30/9-1 2/12 var der en stationær fugle ved Feldballe (ÅH). Året største observationer var 8/10 7 Dueodde (B) og 14/10 7 Gulstav (F).

Af syv racebestemte fugle tilhørte én ssp. *macrorhynchos* (Tyndnæbbet N.) og seks ssp. *caryocatactes* (Tyknæbbet N.).

Kvækerfinke *Fringilla montifringilla*

(yngle- og sommerforekomster)

Der var ingen tegn på, at arten yngede i landet i 2003. Traditionen tro var der dog enkelte sene iagttagelser, hvoraf kan nævnes 23/6 1 rst. og 27/6 1 trk., begge Skagen (NJ).

Gulirisk *Serinus serinus*

Den positive udvikling i antallet af Gulirisker fortsatte, idet der er oplysninger om i alt 93 mod ca 70 i 2002.

Regional fordeling af Pirol 2003.
Regional distribution of Golden Oriole 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
12	1	1	2	0	3	23	22	12	5	81

Regional fordeling af Nøddekrige 2003.
Regional distribution of Nutcracker 2003.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
1. halvår	3	0	0	2	0	0	5	0	0	0	10
2. halvår	2	0	1	18	0	0	40	88	29	10	188

Der var ingen vinterfund, og de første fugle ankom som normalt i slutningen af marts: 23/3 1 trk. Bødkermosen og 1 rst. Gedser Odde (begge LFM), samt yderligere to inden månedens udgang. Siden holdt det kolde vejr i første halvdel af april åbenbart fuglene tilbage, idet 13/4 1 trk. Gedser Odde var periodens eneste fund. Efter varmfrembruddet midt på måneden gik det til gengæld stærkt, hele 21 fugle i dagene 17-30/4, og i maj sås 52. Skagen (NJ) tegnede sig for sammenlagt 17, men den største enkeltregistrering var 31/5 4 Feddet (S).

Sensommeren og efteråret gav i alt 12 fugle, hvoraf kan nævnes 5/10 3 Gedser, og som årets sidste 18/10 1 samme sted.

Den lille danske ynglebestand holder stand i landets sydøstlige del (se Grell et al. 2004).

Bjergirisk *Carduelis flavirostris*
 (yngle- og sommerforekomster)

En fugl på trækforsøg 28/6 Grenen (NJ) var eneste fund mellem ult. april og med. september.

Hvidsirken *Carduelis hornemanni*

Til trods for, at der kun sås 13 Hvidsiskener i slutningen af 2002, blev der registreret 39 i de tre første måneder af 2003. Det er relativt mange, men måske lidt for få til at man kan tale om en invasion. Over halvdelen blev set i februar, og stærk kulde i denne måned kan have tvunget fuglene sydpå.

Regional fordeling af Gulirisk i 2003.
Regional distribution of Serin 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
15	1	5	1	3	2	2	30	28	6	93

Geografisk var fordelingen nogenlunde jævn, men én lokalitet bør dog fremhæves – fra Kongelunden (S) er rapporteret i alt 10, med 19/2 3 på Kofoeds Enge som årets største observation. Forårets sidste var 19/3 1 Oksby Klitplantage (RB). I efteråret blot ét fund, 9-17/11 1 IK rst. Sydvestpynten (S).

Det blev det tredje år i træk med et hæderligt antal Hvidsiskener, i overensstemmelse med, at arten gerne optræder i større mængder flere år i træk. De to foregående invasionsbølger ramte landet midt i firserne og midt i halvfemserne.

Hvidvinget Korsnæb *Loxia leucoptera*

I efteråret 2002 noteredes den største invasion af Hvidvinget Korsnæb i Danmark nogensinde – omkring 600 eks. Det kan derfor ikke undre, at så godt som alle amter har meldt om rekordforekomster i første halvår af 2003. Samlet drejer det sig om næsten lige så mange som i 2002, og mange af dem er givetvis gengangere fra det år. Af større tal kan nævnes 12/1 16 Tvorup Plantage (NJ) og 20 Rågeleje Plantage (S), 18/1 26 Svinkløv Plantage (NJ), 26/1 16 Smidstrup Strand (S) og 1/2 20 Dybesø (S). I februar begyndte det at tynde mærkbart ud i antallet, og 100 sås forlade landet via Skagen (NJ) i løbet af måneden. Det betød samtidig, at småflokke dukkede op på flere nye lokaliteter. Fuglene var dog på ingen måde forsvundet, da det blev forår. I marts rastede således 53 på 16 forskellige steder, og så sent som 11/5 var der endnu 18 i Vilsbøl Plantage (NJ). I juni sås 3, og 17/7 forsøgte 11 at trække ud ved Skagen, heraf mindst 4 IK-fugle! Det ser altså ud til, at arten har ynglet et sted i Danmark i 2003.

I skærende kontrast til ovennævnte var de eneste i efteråret 5/11 2 rst. Hirtshals Fyr (NJ).

Regional fordeling af Hvidsiken i 2003.

Regional distribution of Arctic Redpoll 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
8	1	3	2	2	0	1	18	3	2	40

Regional fordeling af Hvidvinget korsnæb i 2003.

Regional distribution of Two-barred Crossbill 2003.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LFM	B	Total
320	44	1	51	0	5	2	158	0	8	590

Stor Korsnæb *Loxia pytyopsittacus*

Under den seneste større invasion i 1999 gæstede ca 3000 Store Korsnæb Danmark, så totalen for 2003 på 744 fugle må betegnes som moderat. Spe-

cielt første halvår lå under det normale niveau, blot 168 eks., i overensstemmelse med det ret lave tal (302) i efteråret 2002. Der var blot tre flokke med tocifrede antal: 9/1 14 Børsmose Hede, 11/1 11 Nørholm Hede (begge RB) og 26/1 10 Klemstrup Skov (ÅH). Ikke mange når man tænker på, at en ret stor del formodentlig er opdaget i forbindelse med eftersøgning af Hvidvinget Korsnæb. Der sås 23 i april, heraf som de sidste 30/4 2 Lønborg Plantage (RK). Der var ingen tegn på ynglen.

I andet halvår var de første 11/7 7 trk. Gedser (LFM) – mange så tidligt. Først ved månedsskiftet september/oktober kom der dog for alvor gang i observationerne. I alt gav efteråret og vinteren 576 eks., som var meget ujævnt fordelt, idet der var langt flest i Vestdanmark. Talstærke flokke herfra var bl.a. 4/10 20 trk. Skagen (NJ), 14/10 20 trk. Blåvand (RB), 6/11 27 Vråby Plantage (SJ) og 7/12 17 Borris Hede (RK). Med godt 200 fugle havde (NJ) det højeste antal siden 1995. Største fund i landets østlige del var 19/10 30 Tisvilde Hegn (S).

Karmindompap *Carpodacus erythrinus*

En årssum på 320 er den laveste siden 1986, så den tilbagegang, som flere gange er nævnt i årsrapporterne, ser ud til at fortsætte, om end i langsomt tempo.

De første fugle ankom 17/5 flere steder. I den følgende måneds tid var der dagligt observationer på fra 2 til 12 lokaliteter. I Nordjylland optrådte arten i hæderlige antal, bl.a. med godt 50 på træk og trækforsøg ved Skagen (27/5 11, 29/5 18), og et lignende antal rastede. Fra samme landsdel bør nævnes 1/6 11 syngende Hanstholm Fyrhaver. Ert-holmene (B), som traditionelt tiltrækker mange

rastende, lå mærkbart under det forventede, i alt omkring 35. Eneste anden bemærkelsesværdige notering var 28/5-5/6 mindst 7 syngende Falsterdiget (LFM).

Antallet af ynglepar kan kun vanskeligt vurderes ud fra det indrapporterede, bl.a. fordi æglægningen først indledes i juni. Selv et optimistisk skøn når dog ikke højere end 50-60 par, blot ca 2/3 af antallet for få år siden. Parrene fordelte sig med omkring 20 i det nordlige Jylland og ca 10 i hver af regionerne S, LFM og B.

Årets sidste Karmindompap blev noteret 6/9, 1 Sønderho (RB). September bød herudover på tre fugle på Ertholmene.

Hortulan *Emberiza hortulana*

(yngle- og sommerforekomster)

Sidste forårsagttagelser var 30/5 1 Skagen (NJ) og 2/6 1 syng. Bødkermosen (LFM), og der er ingen indikationer på, at arten har ynglet i landet i 2003. I fire ud af de forudgående fem år har der ellers været mulige ynglepar i Østdanmark. Første efterårsfugl var 16/8 1 trk. Gedser Odde (LFM).

Summary

The Danish Bird Report 2003

This report presents a summary of the occurrence in Denmark in 2003 of 117 species and subspecies of birds. The information is gathered from various sources, not least the database "DOFbasen" of the Danish Ornithological Society, where observations may be entered online. The importance of DOFbasen appears from the fact that it contains no less than 362 015 records from 2003.

Species seen in record-setting numbers include Great Northern Diver, Great Egret, Spoonbill, White-tailed Eagle, Corn Crake, Great Skua, Mediterranean Gull, Rock Pipit, and Yellow-browed Warbler, as well as Danish breeders of Black-necked Grebe, Barnacle Goose and Crane. Numbers of about 22 other species were likewise high, and although some species certainly did increase, the introduction of DOFbasen probably played a significant role in the apparent increase of others. Species recorded in unusually low numbers in 2003 were Red-necked Phalarope, Pomarine and Long-tailed Skua, Iceland and Glaucous Gull, Wryneck, Red-throated Pipit and Rosefinch.

Referencer

- Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark. – Gads Forlag, København.
- Grell, M.B., H. Heldbjerg, B. Rasmussen, M. Stabell, J. Tofft & T. Vikstrøm, (red.) 2004: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998-2003. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 98: 45-100.
- Jensen, N.O. & L.B. Jacobsen 1996: Ynglebestanden af Natravn *Caprimulgus europaeus* i Danmark, 1992-95. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 90: 93-98.
- Klein, S., K. Pedersen & K. Thorup 2003: Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2002. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 97: 289-302.
- Lange, P. 2004: Fugle i Danmark 2002. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 98: 101-139.
- Müller, S. 2004: Bemerkenswertes avifaunistische Beobachtungen aus Mecklenburg-Vorpommern. Jahresbericht für 2001. – Orn. Rundbrief Meckl.-Vorp. 45(1): 62-102.
- Nielsen, H.H. 2004: Bjergpiber – fokus på årets masseforekomst. – Fugle i Felten 2004/2: 12-14.
- Olsen, K.M. 1992: Danmarks Fugle – en oversigt. – DOF.
- Strid, T. 2004: Fågelrapport för 2003. I Fågelåret 2003. – SOF, Stockholm.
- Stroud, D.A., N.C. Davidson, R. West, D.A. Scott, L. Haanstra, O. Thorup, B. Ganter & S. Delaney 2004: Status of migratory wader populations in Africa and western Europe in the 1990s. – International Wader Studies 15: 1-259.
- Tofft, J. 1993: Ynglende Turtelduer i Sønderjylland. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 87: 251.

Antaget 22. august 2005

Rapportgruppen, DOF (rapportgruppen@dof.dk)
Vesterbrogade 138-140
1620 København V

